

HÍREK A

MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUMBÓL

A MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM TÁJÉKOZTATÓ ÉS MÚSORFÜZETE

VIII. évfolyam

1. szám

1987

A MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSAI

A HÁZIÁLLATOK KIALAKULÁSA

A HONFOGLALÓ MAGYAROK ÉS A KORAI ÁRPÁD-KOR HÁZIÁLLATAI

A SERTÉSTENYÉSZTÉS TÖRTÉNETE

A SZARVASMARHA-TENYÉSZTÉS TÖRTÉNETE

A LÓTENYÉSZTÉS TÖRTÉNETE

A MAGYAR BAROMFITENYÉSZTÉS TÖRTÉNETE

A JUHTENYÉSZTÉS TÖRTÉNETE

AZ ERŐGÉP TÖRTÉNETE

AZ EKE ÉS SZÁNTÁS TÖRTÉNETE

A GABONATERMESZTÉS TÖRTÉNETE AZ ŐSKORTÓL A XIX.
SZÁZAD KÖZEPÉIG

AZ ERDŐGAZDÁLKODÁS TÖRTÉNETE MAGYARORSZÁGON

A TERMÉSZETVÉDELEM MAGYARORSZÁGON

A MAGYAR HALÁSZAT TÖRTÉNETE

A MAGYAR SZŐLŐ- ÉS BORTERMELÉS TÖRTÉNETE

VADGAZDÁLKODÁS, VADÁSZAT MAGYARORSZÁGON

A múzeumi kiállítások — hétfő kivételével — 10–17 óráig, vasárnap 10–18 óráig látogathatók.

Tanulók és sorkatonák számára állandóan, szombati napokon a felnőttek részére is díjtalan a látogatás.

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre és a TIT Nyugdíjas Agrár-szakemberek Klubja tagsági igazolvánnyal rendelkezők ugyancsak díjtalanul látogathatják a Múzeumot.

MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM

1367 Budapest, Városliget, Vajdanyugadvár, Telefon: 420-573, 428-573

A MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM BARÁTAINAK KÖRE XIII. ORSZÁGOS KÜLDÖTTKÖZGYŰLÉSE

1987. április 11-én a Vajdahunyadvár barokk stílusú főépülete egyik frissen felújított nagytermében tartotta a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre XIII. Országos Küldöttgyűlését. Az évente visszatérő ünnepélyes rendezvény ez idén a szokásos napirendi pontokon – az előző évi munkáról szóló beszámoló és pénzügyi jelentés, valamint a következő évre elkészített pénzügyi és munkaterv javaslatok megvitatásán és elfogadásán – túl még egy fontos programot tartalmazott: az ötéves ciklus lejártával az új vezetőség megválasztását. A közgyűlésen a 31 helyi csoportban tömörülő 3847 baráti körű tagot 138 jelen lévő küldött képviselte.

A kongresszust *dr. Szabó Lóránd* ügyvezető alelnök köszöntötte, külön megemlékezve az elmúlt öt esztendő során elhunyt kedves kollégákról és megköszönve az eddigi tevékenységüket a tisztségüktől a jövőben már megváló alapító tagoknak. Emlékeztetett rá, hogy e közgyűlés főpróba is, hiszen 1987. szeptemberében itt lesz a színtere a Mezőgazdasági Múzeumok Nemzetközi Szövetsége (AIMA) soron következő kongresszusának.

Ezt követően került sor a küldöttközgyűlés bizottságainak megválasztására. A Mandátumvizsgáló Bizottság elnökének *dr. Takács Imrét*, tagjainak

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre
XIII. Országos Küldöttközgyűlésének elnöksége

dr. Oroszi Sándort és özv. Horváth Bélánét (Szécsény) szavazták meg a jelenlévők, a jegyzőkönyvet *Győri Istvánné és Molnár Károlyné* vezették. Miután megállapítást nyert, hogy a küldöttek 72%-a jelen volt és így a közgyűlés határozatképes, *dr. Szabó Lóránd* javaslatot tett a következő ötéves időszakban működő vezetőség jelölőbizottságának a megválasztására. A küldöttek egyhangúlag megválasztották *dr. Pálmány Bélát* a bizottság elnökének, *Hosszú Sándort* (Kunszentmiklós) és *Komáromi Sándort* (Békés) pedig bizottsági tagoknak. Ezt követően került sor a megszavazott napirend szerinti első programra: *dr. Vendégh Ferenc*, a Kör országos elnöke megnyitásként szóbeli kiegészítést fűzött az előzetesen kiküldött írásos beszámolóhoz. Kiemelte azokat a mozzanatokat, amelyek általánosan és folyamatosan jellemzik a baráti körök hálózatának tevékenységét. Rámutatott, hogy az 1973-ban új alapokra helyezett egyesület működésével egyrészt sajátos módon kiterjeszti a múzeum agrármúlttal kapcsolatos gyűjtő, feldolgozó, bemutató tevékenységét, másrészt viszont a helyi csoportok saját lakóhelyükön tevékenyen részt vállálnak társadalmi rendezvények, kulturális események szervezéséből, lebonyolításából is. A tagság és a vezetőség körében egyaránt találunk aktív és nyugdíjas tsz-elnököket, állami gazdasági, szakmunkásképző intézeti igazgatókat, továbbá tanárokat, oktatókat, diákokat. Különösen nagy jelentőséggel bír a fiatalok bevonása a helyi csoportok munkájába, hiszen a jövő szakemberei ezáltal már az iskolában megkapják az indítást arra, hogy értékeljék és védjék az agrártörténeti emlékeket. Elismeréssel tartozunk ezért a tanintézetek oktatóinak és több igazgatójának is. Ugyanakkor tisztelettel kell szólnunk a hivatalosan már nyugdíjas, de a Baráti Kör helyi csoportjának munkájából nagyon is aktívan részt vállaló, töretlen és példamutató ügybuzgalmú vezetőségi tagokról is. A helyi csoportok tevékenységét nagyon is meghatározza a vezetőség, az elnök és a titkár személyes, de azt is látni kell, hogy kezdeményezéseiket nem tudhatják egyedül célhoz juttatni. Szükséges és hasznos, ha kapcsolatot tartanak a Hazafias Népfront honismereti csoportjaival, a MÉTE (Magyar Élelmészisipari Tudományos Egyesület) szervezeteivel – így nyílt meg a budapesti Sütőipari Emléktár és így készül a székesfehérvári Tejipari Múzeum, illetve a szabadi Édesipari Emléktár is. A szécsényi helyi csoport megalakulása 10. évfordulója alkalmából kiállítást rendezett és színvonalas kiadványt jelentetett meg. A csoportok egyúttal előadásokkal és más rendezvényekkel népszerűsítették a Magyar Mezőgazdasági Múzeum eredményeit, pl. több helyen környezetvédelmi, földrajz és történelem órákat tartottak tájházakban, szakgyűjteményekben, gépészeti órákon keltették fel a figyelmet az agrárműszaki emlékek iránt, stb.

Kölcsönös látogatások is előmozdították a tapasztalatcserét: így jártak pl. a keszthelyiek Dégen, a dégiek Vépen, Zircen, Kunszentmiklóson, a gyu-

laiak és a kunszentmiklósiak egymás vendégei voltak, az orosháziak a két-
egyházi gyűjteményt tanulmányozták. Előadások és klubestek a múlt évben
is rendszeresen gazdagították a helyi csoportok munkáját. Mindezt hasznos-
nak és követendőnek tartjuk a jövő évben is — fejezte ki a vezetőség véle-
ményét *dr. Vendégh Ferenc*.

Az Országos Elnökség soha sem törekedett a helyi csoportok számá-
nak növelésére, mindig a helybeliek önkéntes kezdeményezésére bízták új
csoportok alakítását. Jelenleg a kőszegi Mezőgazdasági Szakiskolában és a
túrkevei Vörös Csillag MgTsz-ben mutatkozik érdeklődés Baráti Kört
segítő csoport létrehozatalára. A vezetőséget nagy örömmel tölti el minden
ilyen kezdeményezés, hiszen azt jelenti ez, hogy változatlan az érdeklődés
a tevékenységük iránt.

A beszámolóból kitűnik, hogy a közgyűlés előkészületei alkalmával a
helyi csoportok közül hétben új elnököt, kilencben pedig új titkárt választot-
tak, sőt négy szervezetben az elnök és a titkár személye is változott. *Dr. Ven-
dégh Ferenc* köszöntötte az új tisztségviselőket és tisztelettel emlékezett meg
a nyugdíjba vonulás vagy egészségi állapotuk miatt sok éves munka után visz-
szavonuló vezetőségi tagokról, így *Mentényi Miklósról*, az Állami Gazdaságok
Országos Egyesülete nyugalmazott vezérigazgató helyetteséről és *Billing
Lászlóról*, a Számvizsgáló Bizottság eddigi elnökéről, megköszönve önzetlen
és mindig segítőkész társadalmi munkájukat. Megemlékezett a felsővadászi
helyi csoport elnökéről, a közelmúltban elhunyt *Horváth Géza* nyugdíjas is-
kolaigazgatóról. Külön is megköszönte a helyi csoportoknál elnöki tisztségé-
ről leköszönő *dr. Takács Imre* (Budapest) *Vén Ferenc* (Jánoshalma), *dr. Pálffy
György* (Kétegyháza), *Selyem Zsigmond* (Kunszentmiklós), *Fodor János*
(Lengyel) és *dr. Gyovai Géza* (Nyíregyháza) több esztendőn át végzett tevé-
kenységét.

Mindannyian tudatában vagyunk annak, — utalt rá *dr. Vendégh Fe-
renc* — hogy az elkövetkezendő évek sok nehézséget is tartogatnak számunk-
ra. Nálunk ez elsősorban a patronálóktól várható pénzügyi segítségben jelent-
kezhet, hiszen mint köztudott, hogy a Baráti Kör állami támogatás nélkül, ál-
lami gazdaságok, szövetkezetek, vállalatok adományaiból működik. Már az
1986. esztendőben sem fedezték teljesen a kiadásokat a befolyt összegek, ez
pedig arra figyelmeztet, hogy a jövőben még nagyobb gondot kell fordítani
az ésszerű takarékosagra. Bízunk benne, hogy az eddigi patronáló üzemek
— ha egyesek talán csökkentett mértékben is — ezután is segítik munkán-
kat — fejezte be elnöki kiegészítőjét *dr. Vendégh Ferenc*.

A következő napirendi pont keretében *dr. Billing László*, a Számvizs-
gáló Bizottság elnöke tett jelentést az 1986. évi gazdálkodásról, majd elő-
terjesztette az 1987. évi költségvetést.

A küldöttek egy csoportja

A közgyűlés elnöke ezt követően megnyitotta a vitát az elnökség beszámolója és a Számvizsgáló Bizottság jelentése felett.

Elsőként *Fodor János*, a lengyeli helyi csoport elnöke lépett az emelvényre. A beszámolót értékelve kifejezte véleményét, hogy az jól tükrözi a Baráti Kör helyi csoportjainak 1986. évi fő tevékenységét. Részletesen szólt a lengyeli csoport 10 éves múltjáról, a lelkes alapító tagokról, az 1981-ben alakult ifjúsági csoportokról. Máig mintegy 1300 tárgyat, eszközt, gépet gyűjtöttek be és állítottak ki az iskolában. A tanulók több díjat, értékes helyezést nyertek a „Hazánk mezőgazdasága diákszemmel” pályázatokon. Élénk honismereti – helytörténeti tevékenységüket *Bali József* titkár vezeti. Elkészült a „Lengyeli szőlőtermesztés története”, feldolgozták a kastély és parkja múltját és most készül az iskolatörténet is. Az utóbbi években rendszeressé vált, hogy meglátogatják a társ csoportokat is, baráti eszmecsere és ismeretszerzés céljából. Feladatuk még, a gyűjtött tárgyak nyilvántartásba vételének befejezése, de a jövőben is folytatni kívánják a tárgygyűjtést.

Béltéki László, a Békési Mezőgazdasági Szakközépiskola és Szakmunkásképző Intézet helyi csoportjának titkára egyetértett a beszámolóval, különösen azzal, hogy oktatási, szemléletformálási célból is igen gyümölcsöző módszer a fiatalok bevonása régi mezőgazdasági munkaeszközök, gépek gyűjtésébe, restaurálásába, hogy így ismerjék meg és értékeljék a múlt eredmé-

nyeit. Rendszeresen támogatják a tanárok a „Hazánk mezőgazdasága diák-szemmel” pályázaton résztvevő diákjaikat. Örülnek annak, hogy tavaly „A szőlőtermesztés története Békésen” című pályamű III. díjat kapott és a jövőben is részt kívánnak venni ezen a versenyen. A csoport által összegyűjtött 175 régi gépről sokszor adott hírt a sajtó és a TV is. 1968 és 1978 között régészeti feltárásban vettek részt, melynek eredményeként feltárultak a honfoglaló Solt nemzetség monostorának maradványai. Ez a terület ma történelmi emlékhely. Ma egyre időszerűbb kérdés a környezet- és természet védelme. A helyi baráti körösök eddig is közreműködtek és a jövőben még fokozottabban közre kívánnak működni e társadalmi mozgalomban. Békés megye Tanácsa és az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal közös elhatározása alapján Békés megye egész területét környezet- és természetvédelmi mintaterületté kívánják fejleszteni. Az a céljuk, hogy olyan modelt alakítsanak ki, amely más megyék számára is mintául szolgálhat.

Dr. Balássy Zoltán, a gödöllői helyi csoport titkára egy helyi sajátosságról kívánt szólni. A város két fő intézménye, az Agrártudományi Egyetem és a MÉM Műszaki Intézete teszi ki a 140 főnyi tagságot, így nehéz az időegyeztetés a rendezvények előtt. Talán máshol is hasonló a helyzet, ezért javasolja, módosítsák oly értelemben az alapszabályt, hogy a tagok elfoglaltságuk esetén írásban is hozzászólhassanak és szavazhassanak. E nehézségek ellenére szép új eredményekről is beszámolhat, így nagy reményeket fűznek a mezőgazdasági gépek gyűjteményének új épületben történő elhelyezéséhez. Szerencsére olyan kitűnő szakember irányítja ezt a munkát, mint a nemrégiben a GATE kebelébe került volt kétegyházi igazgató, *dr. Pálffy György*. Igen jó a kapcsolat a környékbeli üzemekkel, így sikerült 1986-ban jubileumi szántógép bemutatót és szántóversenyt is megrendezniük.

Dr. Pálmány Béla, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum osztályvezetője hozzászólásában felkérte a Baráti Kör helyi csoportjait, a jövőben küldjenek híreket szervezeti életükről, mutassák be lakóhelyüket, ismertessék gyűjtőmunkájuk jelesebb darabjait a „Hírek a Mezőgazdasági Múzeumból” című tájékoztató folyóirat számára.

Dr. Bicsérdy Gyula hódmezővásárhelyi főiskolai tanár csatlakozott az előző felszólaláshoz, nehezményezve, hogy 1986-ban egyetlen példányt sem kaptak a „Hírek”-ből, sőt, a megküldött két anyag közlésével kapcsolatban sem kaptak visszajelzést.

Dr. Mélykúti Csaba, a gödöllői helyi csoport elnöke, főiskolai tanár közérdeklődésre számot tartó híreket közölt a híres Grassalkovich kastély jövőendő sorsáról. A sok, egymásnak ellentmondó híreszteléssel szemben az igazság az, hogy máris 170 millió forintot kapott a város a kiemelkedő műemlék rendbehozatalának megkezdésére: először a tetőszerkezetet és a sok látogató által fényképezett homlokzatot kell helyreállítani, de szisztematikusan

folytatják az istálló és lovarda területén is a munkákat. A pincében a felgyülemlett salak eltávolítása rendkívüli felfedezést eredményezett! Megtalálták a kastély barokk stílusú, gyönyörűen festett termét. Ez volt Magyarország első kőszínháza és a felfedezés jelentőségét csak növeli, hogy egész Európában mindössze 2–3 eredeti barokk színház maradt fenn. A szántóverseny megrendezésével egy régi hagyományt akartak fenntartani: egyrészt felhívni a figyelmet a régi híres magyar szántóversenyekre, másrészt pedig arra is ösztönözni, hogy a jövőben is rendezzenek hasonló eseményeket. A helyi baráti köri csoport a jövőben a Hazafias Népfronttal és a városszépitőkkel együtt kíván fáradozni Gödöllő műemlékeinek helyreállításán – így pl. a szép Kálvária újjáépítésén.

Dombi Ferenc szakoktató és baráti köri titkár a zirci helyi csoport nevében szólt hozzá a vitához. Nálunk 175 ifjúsági tagot szerveztek be, de a pedagógusok leterheltségük miatt nem képesek olyan mértékben segíteni a tanulókat, hogy pályaműveket készíthessenek a „Hazánk mezőgazdasága diák szemmel” pályázatra. A nyilvántartással kapcsolatban kérdezte, az ifjúsági tagság nagy mozgása miatt ne kelljen kartont kiállítani az ifjúsági tagokról.

A hozzászólásokra a választ *dr. Szabó Lóránd* adta meg. *Fodor János* gondolataira reagálva elismerően szólt a lengyeli iskola festői környezetéről, a kitűnően működő ifjúsági csoportról és egymás után megjelenő kiadványaikról. *Béltéki Lászlónak* válaszolva kiemelte, hogy a békési helyi csoport írásos beszámolója nagyon alapos. Ez a kör az, amely nagyon hamar megtalálta sajátos profilját, hiszen elsőként kezdett hozzá a növényvédő gépek gyűjtéséhez, így remélhető, hogy itt alakul majd ki e szakterület múltjának a kutatása. Általános problémának érzi a *dr. Balássy Zoltán* által érzékeltetett szétszórtságot. Új és megfontolást érdemlő javaslatnak nevezte az írásbeli szavazási rendszer bevezetését és a véleménykérő lapok útján történő információk kipróbálását. Támogatta *dr. Pálmány Béla* által felvetett kérést és maga is javasolta a helyi csoportoknak, az éves beszámolókon kívül év közben is jelentkezzenek hírekkel, beszámolókkal a csoportok életéről, eredményeiről. *Dr. Bicsérdy Gyulának* megvallotta, meglepte, hogy nem kapják meg a Híreket, bár rendkívül színes és érdekes cikkeket is küldtek közlés végett. Ezen a jövőben változtatni fog a tájékoztató folyóirat! *Dr. Mélykúti Csabának* gratulált abból az alkalomból, hogy megválasztották a gödöllői Hazafias Népfront bizottság elnökének. Reméli, meg lehet menteni a Grassalkovich-kastélyt és a folyamatos restaurálás a megújuláshoz vezet. Külön kiemelte a szántógép, bemutatót, mint sikeres és a jövőben is érdeklődést keltő kitűnő kezdeményezést. Végül *Dombi Ferenc* hozzászólása kapcsán elmondta *dr. Szabó Lóránd*, hogy a Múzeum minden évben terv szerint készített az AGROINFORM filmseivel egy agrártörténeti emlékek védelmével kapcsolatos 16 mm-es filmet,

illetve video kazettát. Így készült el 1986-ban az állami gazdaságok agrármúltat óvó tevékenységéről „A haza javára – a magunk hasznára” című film és 1987-ben tervezzük a szövetkezetek tulajdonában lévő agrártörténeti emlékek védelméről szóló film összeállítását is. Ezeket a filmeket külföldi látogatók és konferenciák részére idegen nyelven is elkészítik. Három éve pl. Buenos Airesben a múzeumi világszervezet közgyűlésén is bemutatásra került az „Agrár-múltunk szigetei” című film.

A válaszadás után a küldöttközgyűlés egyhangúlag elfogadta a beszámolót és a szóbeli kiegészítést, továbbá az 1986. évi pénzügyi terv teljesítéséről szóló jelentést és az 1987. évi pénzügyi tervet.

A következő napirendi pont a Baráti Kör helyi csoportjaiban és országos vezetőségében legaktívabban résztvevő tagok megjutalmazása volt. *Dr. Vendégh Ferenc* elnök és *dr. Knézy Judit* főtitkár összesen 108 múzeum-barátnak nyújtott át könyv-, illetve pénzjutalmat.

Ezt követően *dr. Szabó Lóránd*, az Ügyvezető Elnökség alelnöke emelkedett szólásra. Megköszönte a helyi csoportok munkáját az elmúlt öt éves ciklus során. Kérte a megválasztandó új vezetőséget, ugyanolyan lelkesedéssel folytassák az 1973-tól megújult Baráti Kör által eddig végzett munkát. Ezután a hivatalában lévő elnökség valamennyi tagja nevében lemondott és megköszönte a bizalmat. Végül felkérte *dr. Süttő Lászlót*, a választás lebonyolítására lássa el a közgyűlés elnöki teendőit. A választás elnöke kérdésére a közgyűlés úgy döntött, hogy nyílt szavazással kívánja megválasztani az új vezetőséget.

Dr. Süttő László felkérte a Jelölő Bizottság elnökét, *dr. Pálmány Bélát*, ismertesse javaslatát az elnök, ügyvezető elnök, alelnök, a főtitkár és az Ügyvezető Elnökség további tagjaira, az Országos Elnökség tagjaira azzal, hogy a helyi Baráti Körök elnökei hivatalból tagjai az Országos Elnökségnek, végül a Számvizsgáló Bizottság tagjaira vonatkozólag. Módosító javaslat nem volt, így mindjárt sor is került a szavazásra. A küldöttközgyűlés a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre országos elnökének egyhangúlag megválasztotta *dr. Vendégh Ferencet*, a Tejipari Tröszt vezérigazgatóját, ügyvezető alelnökének *dr. Szabó Lórándot*, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum főigazgatóját, alelnöknek *dr. Kirsch Jánost*, a Malomipari Múzeum vezetőjét, főtitkárának *dr. Knézy Juditot*, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum osztályvezetőjét. Az Ügyvezető Elnökség tagjaivá választották *Lehoczky Mihályt*, a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsa főtitkár-helyettesét, *dr. Berdár Bélát*, a Pilisi Parkerdő Gazdaság vezérigazgatóját és *dr. Oroszi Sándort*, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum muzeológusát. Az Országos Elnökség további tagjai lettek *Bencsik István*, *dr. Bihaly Andor*, *dr. Berta István*, *dr. Gulyás Andrásné*, *dr. Gulyás Béla*, *dr. Gyimesi János*, *Kiss László*, *dr. Nacsády Árpád*, *Sótyi János* és *dr. Telegdy Kovács László*. A Számvizsgáló Bizottság elnökévé *dr.*

Pallós Lászlót, tagjainak dr. Gazdag Lászlót és Jászberényi Károlyt választotta egyhangú szavazással a XIII. Küldöttközgyűlés.

Miután *dr. Süttő László* üdvözölte az új tisztségviselőket, az Ügyvezető Elnökség tagjai elfoglalták helyüket a közgyűlés elnökségében.

Utolsó napirendi pontként *dr. Vendégh Ferenc* az újból megerősített elnök zárszavára került sor. Az újonnan megválasztott tisztségviselők nevében megköszönte a bizalmat és ígéretet tett arra, hogy mind eddig, a továbbiakban is önzetlenül szolgálják e nemes cél minden kisebb, nagyobb ügyét. Új cselekvési programra — és ezt manapság kevés szervezet mondhatja el magáról — nincsen szükség, továbbra is az eredeti célkitűzések — a hagyományok ápolása, a múlt megismerése, az elődök emlékének megőrzése — marad a fő feladat és a munkastílust is az önálló kezdeményezések demokratikus túlsúlya fogja jellemezni. A Küldöttközgyűlés munkáját értékelve kifejezte meggyőződését, hogy ez az esemény is bizonyította: ez a társadalom minden rétegét képviselő, kicsinek már nem nevezhető, új tagokkal folyamatosan feltöltődő közösség maga képezi a legfőbb biztosítékot arra, hogy a jövőben sem térünk le az eredeti célok felé vezető útról. A nyilvántartási tevékenységgel kapcsolatban felmerült problémákat a közeljövőben megvizsgálja az Ügyvezető Elnökség. Különösen az országos szerv és a helyi csoportok közötti ilyen vonatkozású kapcsolatot kell átértékelni. Egyszerűbbé kell tenni a nyilvántartást, de fő célnak a társadalmi tulajdon védelmét kell tekinteni, országos áttekintésre viszont felesleges gondolni. A helyi csoportok működésének mechanizmusában az legyen a fő módszer, hogy lehetőleg közvetlen személyes részvétellel folyjanak a programok. Természetesen idő hiányában írásban is lehet véleményt mondani vagy szavazni, de vitatkozni csak akkor lehet, ha személyesen is találkoznak a tagok és meghallgatják egymás véleményét. Változtatlanul ajánlja a vezetőség, lehetőleg minél több csoport keresse meg egymást, tekintsék meg egymás gyűjteményeit, cseréljék ki tapasztalataikat. Ehhez a pénzeszközök — ha az eddiginél szűkösebben is — továbbra is rendelkezésre állnak. A jövőben áttekintik azt a kérdést is, hogy a Baráti Kör rendelkezésére álló tartalék pénz még jobban kamatozó megoldással — őrizze meg az értékét. Nem fogunk költségvetési pótigénylésekkel folyamodni, mert az a szervezet, amely nem képes eltartani magát, magában hordozza a hibát. Szerencsére a Baráti Kör nem is szorul ráilyen „segítségre”. Végezetül köszöntötte az elnökség, a vezetőség új tagjait, a helyi csoportok minden régi és új vezetőjét és további sikeres munkát, jó egészséget kívánt mindenkinek.

A XIII. Országos Küldöttközgyűlés — a hagyományoknak megfelelően — a Vajdahunyadvár történelmi hangulatot árasztó román épületszárnyában lévő nagy Tanácsteremben és a „Kerengőben” tartott baráti fogadással ért véget.

P.B.

A tudományos kutatás hírei

A MAGYAR TERMÉSZETVÉDELEM KEZDETEI

Oroszi Sándor új könyve

(Országos Erdészeti Egyesület, Budapest, 1986)

Hosszú, két évtizedes szünet után ismét egy új könyv jelent meg az Országos Erdészeti Egyesület gondozásában, éspedig dr. Oroszi Sándor: „A magyar természetvédelem kezdetei” című könyve. A húsz év előtti kötet éppen az egyesület centenáriumának tiszteletére született (Király Pál: Az Országos Erdészeti Egyesület története 1866–1966.). A két könyv érdekessége, hogy ugyanazt a történelmi időszakot öleli át, és főbb szereplői, – akik előtt az utókor kellő tisztelettel hajt fejet – csaknem ugyanazok. Ezért – és méltán – szögezi le dr. Oroszi Sándor előszavában, hogy „... a feldolgozás elkerülhetetlenül erdészeti szemléletű is.” Dr. Oroszi Sándor erdőmérnök könyve tiszteletreméltó és egyben hiányt pótló vállalkozás: a szakközönséget, az érdeklődőket beavatni a természetvédelem hazai megszületésének körülményeibe, száz esztendő küzdelmeibe, eredményeibe, az Országos Természetvédelmi Hivatal megalakulásáig.

A kitűnő és olvasmányos stílusban megírt, 219 oldal terjedelmű, szerény kivitelben készült könyvet 41 db melléklet egészíti ki. Az öt fejezetből álló mű tudományos igényességgel, pontos hivatkozásokkal, mindvégig tárgyilagos értékeléssel mutatja be a kialakulás körülményeit, egy pontosan nyomonkövethető és a természet megvédendő értékeire irányuló tevékenység rendezőelvéit, egyáltalán nem „diadalmenetnek” minősülő zezgugos útjait a közelmúltig. Mindmegannyi szereplő immár a magyar természetvédelem klasszikusa, akiknek elévülhetetlen érdeme, hogy az úttörés nehéz szerepvállalásával, társadalmi rangra emelték a természetvédelem ügyét. Mindannyian helyet érdemelnek egy hazai természetvédelmi panteonban!

A reformkorral kezdődő magyar természetvédelem hamar nemzetközi rangot vívott ki magának, megelőzve ezzel számos, fejlett, nyugati országot is, olyan történelmi körülmények között, amikor – idézem a szerzőt – „A magántulajdonon alapuló társadalmi-gazdasági viszonyok ... a közérdekű védelmi munka ellen hatottak.” (138. oldal). A küzdelmes út – és ennek hű és szakavatott krónikása dr. Oroszi Sándor – az erdőkről és a természetvédelemről szóló 1935. évi IV. törvénycikk megjelenésében érte el tetőpontját.

A magyar természetvédelem történetében mindvégig kiemelkedő szerepe volt az erdésznek és társadalmi szervezetének, az Országos Erdészeti Egyesületnek. Az ügy számos és neves apostolai között szerepel a „legnagyobb magyar”, Széchenyi István, különböző tudományok jeles képviselői — Bugát Pál, Petényi János, Chernel István, Hermann Ottó, Sajó Károly. Az erdészeket Bund Károly, Illés Nándor, Földváry Miksa és a természetvédelem kiemelkedő egyénisége, Kaán Károly neve fémjelzi. A felszabadulás utáni természetvédelmi tevékenységben meghatározó szerepe volt az Országos Természetvédelmi Tanácsnak, valamint „tisztviselőinek”, Mólcsányi Gábornak és Kenyeres Lajosnak.

Az Országos Természetvédelmi Hivatal megalakulásával (1962) lezárult „a magyarországi természetvédelmi munka „hőskora” (153. oldal). Az önálló szervvel új fejezet kezdődött a magyar természetvédelem történetében. Az új fejezet megírása a holnap feladata lesz. És ez az új fejezet éppen olyan színesnek és izgalmasnak ígérkezik, mint az ezt megalapozó múlt.

Dr. Oroszi Sándor erdőmérnök alapos felkészültséggel és történelemismerettel felvértezve írta meg a magyar természetvédelem több mint egy évszázados vonulatának összefoglalását.

A könyv eligazít, szemléletet formál és biztos kalauz mindazok számára, akik a magyar természetvédelem múltjából az átlagosnál többet akarnak tudni. A könyv tartalmát, értékét méltán növeli az önmagában is forrásértéket képviselő, gazdag irodalomjegyzék, valamint a német- és angol nyelvű összefoglaló.

„A magyar természetvédelem kezdetei” a múlt teljes keresztmetszetét adja, értékes és rangos alkotása a hazai természetvédelmi irodalomnak. A nagy műgonddal, felelősséggel és a természetvédelem ügye iránti elkötelezettséggel megírt, elismerést érdemlő könyv az emlékezés méltó és dokumentumszerű olvasmányos foglalata. A folytatást bizvást várjuk a szakavatott és kitűnő tolmácsoló erdészettörténészről!

E hasznos könyvet készséggel ajánlom a T. Olvasó figyelmébe!

Dr. Csötönyi József
erdőmérnök, MÉM Erdészeti és
Faipari Hivatal
Országos Erdészeti Egyesület
Budapesti Intéző Bizottság
titkára

Horváth Géza:

MÁSFÉLSZÁZ ÉVES JAVALLAT A KOLERA ELLENI VÉDEKEZÉSRE

Fájdalmas veszteség érte a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Körét. Elhunyt Horváth Géza nyugalmazott iskolaigazgató helyettes, a felsővadász-kupai helyi csoport volt elnöke. A magyar agrármúlt emlékeinek védelme, a fiatal nemzedékekre való hagyományozása érdekében végzett több évtizedes önzetlen, eredményes munkásságát körünkben mindenki ismerte, méltányolta. Úgy hisszük, azzal adózunk a legmegfelelőbb módon emlékének, ha posztumusz közzétesszük egyik utolsó írását, amelyet „A kupai Nemes Reformata Szent Ecclesia Matricularis Könyve” (1777) 281–285. oldalairól másolt ki és küldött be a Baráti Kör Titkárságához.

(A szerk.)

*

A Napkeleti Cholera vagy Epe kórság ellen mentő s ilyl betegekkel való bánásmód.

Mint hogy ez a ragadós s vándorló nyavalya, mely napkeleti Kolerának neveztetik, senkit könnyen meg nem támad, hanem aki azt rendetlen élete módja, vagy nagyobb kitsapongásai által kiki magát ezen ragadó Dögtől menté teheti.

1. A testnek, testi ruháknak s minazok mejjekkel az ember él s az embert közelebről vagy távolabról illethetik meg, tisztán és tsinosan tartása leg többet teszen nyavaja el háritására, annál fogva a testi ruhákat változtatni gyakran, a testet kevés etzettel fel eresztet lágy meleg vízzel egyszer egy héten meg mosni, a Lakó szobát, udvart, utzát a szemétől gastól ganajtól tisztítani, tókat, motsojákat, melylyek az emberek lakó hejjeihez közel volnának, ki száraztatni nagyon szükség mindenkor ugyan, de kívált ezen járó nyavaja ideje alatt.

2. Arra is fő gondnak kel lenni, hogy a lakó szobákba a levegő tiszta és száraz légyen mivel ez minden ragadó nyavaják ellen hatalmas mentő eszköz. Erre nézve az alacsony és szűk szobákba sok emberek lakni s hálni nem jó, az alatt gyakran szelöztetni e véget az ablakokat minden reggel nap feljötte után és Délbe darab ideig nyitva kel tartani, hogy az éjeli megromlot levegő hejjebe frís és új levegő menjen a Házba: Jó evégre gyalog fenyű jó vékonyra hasított forgátsával is ki füstölni, mellyet meg gyujtva a Házon végig kel

hurtzolni. Télbe a Szobát nagyon bé melegíteni veszedelmes ahol emberek laknak s hálnak ott kutyát, matskát, malatzot sat. tartani s hátatni nem kel. — A betegek Szobájába lévő levegőt pedig melegített köre vagy télbe, Jó meleg kájhára öntött etzettel kell meg frissíteni.

3. Leg nagyobb gondot kel arra fordítani hogy az ember által ne fázzon, s kivált mikor izzadt vagy fel hevült, hirtelen meg ne hűljön Annál fogva a lábakat és a gyomrot melegen kel tartani, éjjel kívül a Szabad levegőn vagy a házban nedves földön hálni nem kel.

4. Az ételben kivált estve mértéket kell tartani Kerülni kel a nehéz emésztő eledeleket minéműek a rosszul készült, rosszul kisült meleg, lednekes, konkojos vagy éretlen gabonából s árpából készült kenyér, régi állott füstös kövér hús, száraz füstös sáros ... s továbbá Lakó Halak minden gombák, éretlen gyümölcsök, veszedelmesek a nyers és nem savanyítot ugorka, a Dinynye a kukoritza akár főve akár sült kivált igen bőven.

5. Üres és éhes gyomorral senki a szabad levegőre (Kolera dühösködésének ideje alatt) s kivált mezei munkára nem menjen. Jó ilyenkor reggel mindjárt meleg levest vagy kevés meleg bort vagy egy portzió pálinkát s ehhez egy kis kenyeret bévenni.

6. Tisztátalan állott vizet inynya soha sem kel jó pedig aki hozá szokot vízzel meg gyengített borral élni. Ellenben semmi ezen nyavaja dühösködése alatt nem ártalmasabb mint a részegítő italokkal visszaélés, tobzódás, részegeskedés, éjeli dorbézolás, kóborlások, fesletség, bujaság, indulatoskodás, nagy harag mellyek egy szempillantás alatt a halál veszedelmére ki tehetik az élőket.

Aki ezen regulákat szemei előtt tartja s magát bátorrá teheti ezen veszedelmes nyavaja ellen. Azok is pedig kik a betegekkel bánnak, menté tehetik magokat az elragadozástól, ha szájokat s kezeiket gyakran etzettel mossák.

Minthogy pedig ez a nyavaja rettentő hirtelenséggel dolgozik az emberi testben az illy betegekkel való bánásmódban egy szempillantást is el mulasztani nem kel mejre nézbe elő következő regulákat lét szükség szem előtt tartani. —

1. Mihelyt valaki legkisebb jelét érzi annak, hogy ő a kolerába van Ilyen jelek pedig: fő szédelés fő fájás a test tagjainak hirtelen e gyengülésével, Szív szorítás a szív környékének fájdalmával gyomor imelygés hányásra való késztetéssel és vizes fehér nyálás de minden íz nélkül való matéria hányásával — vizes has menés mely a gyomor fájdalmával, s jobb oldalról a belső részek kegyetlen égésével hőségivel — gyakran sürgető a beteget rendkívül való nagy

számjúság mejben a beteg szüntelen a hideg vizet kíványa, nehéz lehelet, sok sóhajítás mely nagy nyughatatlansággal s rekedező gyenge szózatokkal van párosítva. — a kezek és lábak jéghez hasonló el hidegedése hasgató szagatot fájdalmaival egybe. Elsápadt ortzák bé eset szemek és az érverés szüntelen lassodásával egybe: — ha mondom ezek közül tsak némely jelek vagynak is, az illy beteget azonnal meleg ágyba kell tenni és jól be takarni, ez után. —

2. Innya kel bőven adni lágy meleg vizet /a hideg italt gondosan el kerülván:/ hogy így a hányás /: ha az már magától elindult:/ segítsen a gyomor a benne lévő motsoktól tisztuljon és a bőrnek kipárolgása is elő állitasson. —

3. Ugyan akkor minden haladék nélkül a beteg körül lévőek a betegnek egész testét különösen pedig annak kezeit, lábait, hasát gyomrát, mejjét, hátát meleg száraz posztóval keményen és fáradhatatlanul dörgöljék, de úgy hogy a beteg ki ne takartasson és így annak takarója alatt. A dörgölés közben pedig az egész testet amennyire lehet lágy melegetzettel a takarószó alat ottan ottan mosogattasson a posztót az etzetbe mártva, így ismét mint elébb keményen körgöltessen mind addig, míg a test egészen meg nem melegszik, s izzadásba nem jön.

4. Ezeken kívül, hogy a hideg tagok annál hamarább fel melegítessenek, meleg tserép edényeket, korsókat vagy meleg homokkal töltött zatskókat kel a lábakra, a hasra és mejjére pedig meleg posztó darabokat rakni, így az egész testet bétakarva be tartani.

5. Ezután kel a betegnek jó meleg bodza virág herbetét bőven adni, nagy gond lévén mindég arra, hogy a beteg kine takaródzon, s meg ne hüljön és a lábak és kezek megmelegedjenek újra meg ne hidegedjenek s görtsöt ne kapjanak, mely ha meg esik ismét a mondott módon kel dörgölni s jó meleg etzettel mejhez egy kis pálinkát is lehet tölteni, mosogatni.

6. Ha ezek mellet is a tagok elégé meg nem melegednének s a bőr száraz maradna, akkor a beteget egy jukas székre kell ültetni s az egészet a fejét ki hagyva jól bé fedni pokróttal vagy más egyéb meleg takaróval körüvenni úgy hogy így a szék alá valami alkalmas Edénybe keményen fel melegített fazekakat, tsuprokat vagy köveket kell tenni és azokra etztet önteni, hogy így a meleg Gőz a betegnek egész testét meg járja, izzadásba hozza. Ha pedig a kívánt tzeit még így is nem lehetne elérni, akkor erősebb eszközhöz kel nyulni melegítése végett nyulni. Evégre a beteget olly bő kádba vagy szapulóba kel tenni, mejbe valami székre le ülhessen, ekkor a lábai közé valami tserép edénybe bor Spiritust lehet tenni úgy a beteget a kádba úgy bé kel takarni, hogy tsak a feje maradjon ki, a fel gyujtott borszesznek semi gőze sehol kine jöhessen. Így a beteg tsak hamar jól fel hevitetik, amely

hevítést mindaddig kel folytatni míg a beteg a hőséget szenyvedheti, akkor pedig a beteget már előre fel melegítet ágyba kel tenni szorgalmasan kerülni azt hogy míg a beteg az ágyba tétetve újra megne hüljön.

7. Hogy ha pedig a beteg test még így is fel nem hevíthetne s izzadásba nem hozathatna akkor a test /: de mindenkor a takaró alatt:/ különösen pedig a lábakat és kezeket jó erős és jól felmelegítet bor spiritussal a melyhez /: ha van Cámfort is:/ jó bor etzetet, mely fokhagymával, borsals paprikával össze főtt jól egyvelíteni egy vagy két óráig is mosogatni s keményen dörgölni kel, mindaddig míg a test felső színe izzadásba nem hozatik. Ugyan ezen idő alatt adni kel a betegnek italul gyakran két három kortyot egyszerre. Jó brs mentából készült jó meleg herbeté a lábak alá mindig hamut vagy meleg homokot zatskóba töltve rakogatni, hasára pedig lisztből vagy korpából etzettel pálinkával készült jó meleg flastromot téven meijet gyakran változtatni egyiket levevén másikat ismét melegen reá tenni lét szükség, —

8. Hogy ha a hányás a has fájással a tsikarásával tovább is tart, mustár magból ha e nints hejjebe tormából +.meg reszelve:/ etzettel készitet flastromot kel tsinálni s azt a szív gödrire tenni, és ott addig kel tartani míg kemény fájdalmat nem tsinál. Ugyan e végre fűszerszámos italt is kel a beteg számára készíteni. Um. fodor mentát, tsombor füvet, és Kakuk füvet forró vízbe mint egy fél óráig ásztatni aszt meg szűrvén apródonként a betegnek bé adni. Használ a gyenge nem kövér hús leve és kivált a tsirke leves, mely kevés sáfránnyal, Szerecseny dió virággal s jó féle borsal van készítve: a hasára pedig friss üröm füves, levendulás, Kakuk füvet, zsáját, mentát összeve vagdalva s borba vagy pálinkába ásztatva jó melegen kel rakni.

9. Ha pedig a has igen fáj össze tört len magból ha e nincs közönséges lisztből tejjel fel keverve s készült ruháakent kel jól melegen a hasra borítani. Ezen irhez olajat vagy más kövérséget is lehet egyvelíteni.

10. Ha a has menés tart következő eszközökkel kel élni:

a) Összetört fokhagymát hájat kel öszve elegyíteni és havan készen akkor terpentint illajat is tenni, hogy így abból kenőtsötlegyen mellyel a bőrre vagy valami vastag vászonyra jó bőven reá kenvén azzal az alsó hasát jó melegen bé borítani, melyet mája felül szükség lesz ismét meg ismét jól fel melegítet posztó vagy más matéria darabokat rakni, hogy a flastrom melegsége újabb meg újabb erőt vevén a hasat jól fel melegítve.

b) Eledeleül jó adni pirosra meg pergelt tiszta búza lisztel felhabart hús levet mejjel jó sűrűn kel tsinálni lehet ebbe tenni keménymagot, Sáfránt, borsot, gyömbört sat. mellyet a beteg minden két órába hörpölgethet. Jó

az árpa dara és ris kása leves is a fellyeb írt fűszerszámokkal el készítve.

c) Italul kel adni főt árpa vizet, vagy olly tiszta vizet melybe darab ideig piritott kenyeret darab állot. Melyhez lehet öntení egy kevés bort is.

d) Hogy ha a hasmenés még is meg nem állna következő házi orvosságot kel készíteni:összve kel törni 3 fély mákot a magjával együt mellyet fél óráig egy meszely vízbe főzvéen majd egy tiszta vászony ruhán meg szűrni s egy diónyi nagyságú keményítővel fel vegyítve ismét tűzhez tenni s újólag egy pár szempillantásig felforrallni, ekkor hozzá egyvelitvén egy kanál jó bort, a betegnek ebből minden órába egy egy kanállal bé kel adni.

e) Azon esetben ha a hasmenés igen gyakori és erőltetett, lenbül, korpából, vagy mákból készült kristályozó vízzel kel gyakran kristélyozni, de amellbe keményítőt vagy enyvet és egy tojás székét is kel tenni s fel keverni. Az it be írt módok és eszközök ha fáradhatatlanul s pontosan telyesítetnek és használatnak, ritka eset, hogy a szenyvedőnek könnynebséget ne sze-reznének. Ellenkező esetbe a Doctorok újabb tanítására lesz szükség.

*Jegyzésbe tette H. Tóth János h.h.Prédikátor
1831=-ik Eszt Nov 18-kán.*

ÁSATÁSOK, ELŐADÁSOK, KONFERENCIÁK, TANÁCSKOZÁSOK

Dr. Pálóczi Horváth András régészeti terepbejárást végzett Túrkevén a készülő várostörténeti monográfia előmunkálataként.

* * *

1987. január 20-án a kővágóörsi faluszemináriumon *dr. Csoma Zsigmond* előadást tartott „A káli-medencei szőlő- és bortermelés agrártörténete” címmel.

Dr. Pálóczi Horváth András két előadást tartott Túrkevén: 1987. február 12-én a Ványai Ambrus Gimnázium és Szakközépiskolában „A kunok emlékei Magyarországon”, február 27-én pedig a Finta Múzeumban. „A kunok eredete és régi településhelyei” címmel beszélt kutatásairól.

Rogna Emilia februárban 4 alkalommal adott elő „A múzeumlátogatás módszere és hatékonysága az oktatásban” címmel a Fővárosi Pedagógiai Intézet és a II. kerületi pedagógusok módszertani tanfolyama hallgatóinak.

Kolleganőnk március 11-én a budapesti Tanítóképző Főiskolán a felsőoktatási intézmény környezetvédelmi felelős tanárai számára tartott előadást „A múzeum szerepe a környezetvédelmi szemléletformálásban” címmel.

1987. április 27-én *dr. Fülöp Éva Mária* Tatabányán, a megyei Munkásmozgalmi és Ipartörténeti Múzeum Baráti Körében „A Tata-gesztesi Eszterházy-uradalom kormányzata a 18. század közepén” címmel előadást tartott.

* * *

1987. január 15-én a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban tartotta meg Budapest Főváros Tanácsa VB Művelődésügyi Főosztálya a kerületi tanácsok VB művelődésügyi osztályvezetőinek értekezletét. A szervezeti kérdéseket megvitató tanácskozáson *dr. Mezei Gyula* főosztályvezető elnökölt.

1987. január 23-án múzeumunkban tartotta ülését az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottsága, *dr. Cselőtei László* elnökletével. A vendégeknek *dr. Szabó Lóránd* főigazgató bemutatta új állandó kiállításainkat.

Rakonczay Zoltán az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal elnökhelyettese és *dr. Szabó Lóránd* a Magyar Mezőgazdasági Múzeum főigazgatója együttműködési megállapodást írt alá januárban. A VII. ötéves terv időszakára szóló megállapodás értelmében az OKTH és a múzeum tervszerűen együtt kíván működni a lakosság – elsősorban a pedagógusok és a tanulóifjúság – környezet- és természetvédelmi szemléletének alakítása érdekében.

Kiállítások, események, gyűjteménytári hírek

DR. KOZMA PÁL EGYETEMI TANÁR MEGNYITÓJA „A MAGYAR SZŐLŐ- ÉS BORTERMELES TÖRTÉNETE” CÍMŰ ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSHOZ

(1987. március 27.)

Tisztelt Közönség!

A köztudatban az él, hogy a múzeumok rendeltetése általános vagy speciális területeken a múlt szellemi és anyagi kultúrája történeti, fejlődés-történeti eseményeinek, az események tárgyi emlékeinek a gyűjtése, tudományszerző feldolgozása és kiállításokon a közművelődés szolgálata céljából való bemutatása.

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum tudományos muzeális és köznevelő funkcióját nemzetközi mércével mérve is magas színvonalon és korszerűen látja el. Büszkén mutogatjuk külföldi vendégeinknek is. Kiállításai hűen dokumentálják azokat az eredményeket, amelyeket népünk az agrár szellemi és anyagi kultúra művelésében és fejlesztésében elért. Csarnokaiban egyrészt az agrártermelésnek és — tudománynak lezárt és értékelt történeti eseményei, tárgyi emlékei segítenek a múlt megismerésében, másrészt azonban — s ezt érdemes kiemelni — a kiállításokon a múlt kapcsolódik a jelenhez, a múlt példája, tanulságai segítenek a jelen s a jövő feladatainak a megoldásában.

Alapos tudományos felkészültséggel, avatott, hozzáértő kezekkel, sőt művészi érzékkel és módszerességgel alkották meg Mezőgazdasági Múzeumunk munkatársai a „A magyar szőlő- és borkortermelés története” című állandó kiállítást.

A nem szakemberek számára is könnyű áttekintés, megértés céljait is szolgálva idézik fel a ligeti szőlő sok millió éves, a természetben végbement fejlődéstörténetét. Megismerhetjük, hogy az Eurázsiaiban s benne hazánk területén is kialakult nagyszámú szőlőfajból a jégkorszak fagyos ölelése után megmenekült néhány szőlőfajból hogyan alakult ki a *Vitis silvestris* — a ligeti szőlő, amelyből Transzkaukázia első letelepült földművelő népei megalkoták a *Vitis vinifera*-t — a kerti szőlőt.

Simon István „Szőlőszem” című verse fejezi ki legszemléletesebben, legigazabban és legszebben a szőlő sok millió éves fejlődéstörténetét:

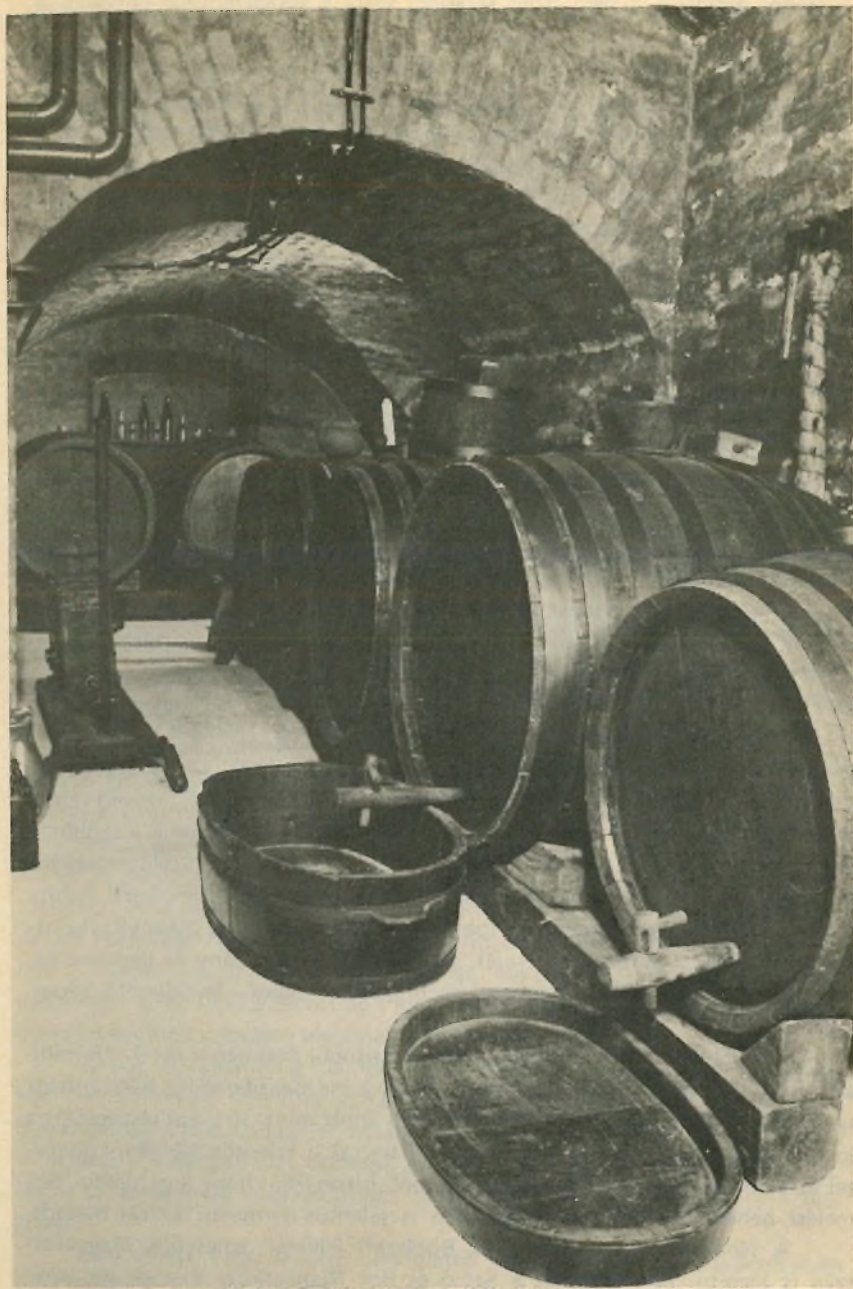
Nem is egy nyárnak, hanem milliónyi
évek hömpölygő lángtengere hője
szűrődött le és szorult a szőlőbe —
mondaná is, ha nyelven tudna szólni.

Én talán azzal egészíteném ki a költőt, hogy mintegy 8000 éves termesztési tapasztalat, tenyésztői tevékenység, a tudományos kutatások eredményei is szűrődtek és szorultak a szőlőszembe.

Tud szólni a szőlő, ahogy ez a kiállítás is tanúsítja, hiszen szóra bírták muzeológusaink. Elmondja, itt születését, élettörténetét. Megismerhetjük, hogyan vált a szőlő és a bor a nagy, ókori civilizált, kulturált államok népeinek a mitológiájában az élet és életöröm, sőt a megváltás szimbólumává, s lett egyben kiemelkedő termelési, gazdasági jelentőségű a szőlőtermesztés és a borkészítés. Azt mondhatjuk — az első bor az első kenyérrel együtt került

Részletek „A magyar szőlő- és bortermelés története” című új állandó kiállításból

az ember asztalára, s nem lehet véletlen, hogy a kereszténység tanaiban is a kenyér a megváltó Krisztus testét, a bor a vérét szimbolizálja.

A szőlő a társadalomban mindig több volt mint egyszerű gyümölcs és pusztán alkoholos ital forrása. Kultikus, mitikus hatása minden korban felismerhető. Motivumként, témaként, ihlető hatásként jelentkezik a képzőművészeti, irodalmi, költészeti alkotásokban.

Nyomon követhetjük itt a szőlőtermesztés diadalmas fejlődésének, terjedésének az útját az ó-, az új és a legújabb korban s részletesebben, különösen népünk, hazánk történetében. A Kárpát medencében országot alapító, letelepedő, földművelésbe kezdő magyarság a kelták, a Római birodalom, a Frank birodalom hagyatékaként fennmaradt szőlőültetvények, borvidékek romjain nemcsak a letűnt nagy népek kulturális örökségét vette át, hanem a szőlő szeretetét, megbecsülését és kulturáját is.

Ezeréves, gazdag történetünkben, népünk életében végig jelentős szerepe volt a szőlőtermesztésnek. Létrehoztuk a mai értelemben vett történelmi borvidégeinket, gazdaságunk jelentős tényezője lett s volt korok szerint változó mértékben. Érzékelhetjük itt is, hogyan alakult ki ez a szőlés-mondás – „a magyar szőlő nemcsak bor, hanem kenyér is”. A szőlőt telepítő és termesztő jobbágyságok, kapások a szőlőművelés színvonalára emelkedtek, európaszerte híres szőlőt termesztettek és borokat állítottak elő. Az itt kiállított tárgyak is tanúsítják és őrzik a magyar szőlőtermesztők hozzáértését, elhivatottságát, szakmai kultúráltságát, a régi és újabb korok hangulatát, a termelés törvényes és rendeleti szabályozását. De láthatjuk itt azt is, hogyan tiportak bele sokszor a történelmi megpróbáltatások a szőlőültetvényekbe, szőlőtermesztésünkbe. Idegen hódítók hadjáratai, súlyos adóterhek, a XIX. században betört filoxera betegségek, súlyos elemi csapások (jégverés, téli fagyok) rendítették meg szőlőtermesztésünk létét, s tették próbára népünknek a szőlőhöz való ragaszkodását. Ez a kiállítás is jól bizonyítja, hogy a szőlőtermesztés hazánkban kiállta az ezeréves próbatételeket s nemcsak a házikerti hobby szinten, hanem a mezőgazdasági ipari jellegű termelésben is bizonyította hagyományteremtő és megőrző erejét, ugyanakkor a tudomány és technika haladásával a termesztés- és borászati technikában fejlődő- és fejlesztő képességét is.

Az a tény, hogy szőlőgazdaságunk az utóbbi években is évi 9–15 milliárd forint termelési értéket produkált, hogy a mezőgazdaságilag hasznosított terület 2,4%-án, annak termelési értékéből több mint 10%-kal részesedett s az exportban hasznosított 2–3 millió hl borral is jelentős hányadot képvisel az élelmiszeripari termékek exportjából, bizonyítja, hogy a gazdasági, termelési nehézségek ellenére korunkban is jelentős termelési ágazat maradt.

A Nemzetközi Szőlészeti és Borászati Hivatal, amelynek Magyarország is alapító tagja, 1987-et a Szőlő és Bor Nemzetközi Évének nyilvání-

totta. Ennek a kezdeményezésnek az indítékai valószínűleg az utóbbi évek nagy borhamisítási botrányai (dietylén glykol, metanol használata) által kiváltott visszaesés a borfogyasztásban és — exportban, a feléledt törekvés a bor becsületének és tisztelésének a helyreállítására, egyben a megújult erőfeszítés a kulturált borfogyasztás terjesztésére, ami az alkoholizmus elleni nemzetközi harc leghatékonyabb fegyvere lehet.

A MÉM vezetői értekezlete is csatlakozott az O.I.V. felhívásához és úgy értékelte, hogy a felhívás szempontjai szerint szervezett rendezvényeknek nemcsak szűkebb értelemben vett szakmai haszna lehet, hanem hozzájárulhatnak a szőlőtermesztéshez és a borfogyasztáshoz kötődő gazdag néprajzi és kulturális hagyományaink ápolásához, táplálkozási kultúránk, fogyasztási szokásaink korszerűsítéséhez, idegenforgalmunk élénkítéséhez is. Fontos körülménynek itéli a MÉM azt is, hogy az 1987. évi rendezvénysorozat jó propagandája lehet a hazai kulturált borfogyasztásnak, s ilyen szellemben jól illeszthető az alkoholizmus elleni mozgalomhoz.

Fontos érdekünk fűződik ahhoz, hogy a hazai idegenforgalom és a nemzetközi fórumok útján a lehető legszélesebb nemzetközi körben alakíthassunk ki kedvező képet borainkról — borexportunk pozícióinak javítása céljából.

A „Szőlő és Bor Nemzetközi Éve” hazai rendezvényeinek koordinálása céljából dr. Szabó Ferenc MÉM miniszterhelyettes vezetésével alakulóban van a Szőlő és Bor Nemzetközi Éve Bizottsága. Remélem, nem árulok el hivatali titkot azzal, hogy ezt az eseményt megemlítem. Azért mondtam el mind ezt, hogy megállapíthassam — jellegénél, rendeltetésénél fogva a Múzeum állandó szőlészeti és borászati kiállításának megnyitása, szerény véleményem szerint a Szőlő és Bor Nemzetközi Éve eseménysorozatának a nyitányaként értékelhető. S ha ez még nem történt meg hivatalosan, hassunk oda, hogy a létrejövő Bizottság nyilvánítsa annak. E kiállítás a szőlő és bor termesztéstörténeti, néprajzi, kultúrtörténeti, tudományos és kulturális vonatkozásaival jól megolajozza, indítja és szinte átfoghatja a Nemzetközi Év rendezvényeit. Ajánlom a Múzeum igazgatójának fejezze ki azt az igényét, hogy nyilvánítsa a MÉM és a Bizottság a kiállítást a Nemzetközi Év eseményének, s ilyen értelemben is kapjon megfelelő publicitást.

Ahogy én ismerem a kiállítás rendezésének a körülményeit, az indításkor még nem volt ismeretes az O.I.V. terve a Nemzetközi Év szervezéséről. Szerencsésen összetetalálkozott tehát az O.I.V. és a Múzeum vezetésének a törekvése, a kiállítás tehát nemcsak hazai, hanem nagy és nemes nemzetközi célok és törekvések megvalósítását szolgálhatja a kultúra hatékony eszközeivel.

Ugy vélem, hogy a fenti gondolatok után sem értékeljük jelentőségén felül szőlő- és borgazdaságunkat s annak átfogó történeti, néprajzi, gazdasági

kulturális értékelését, tükröződését a felújított szőlészeti és borászati kiállításban.

Ez a kiállítás jelentős közművelődési funkciót tölt be, elsősorban hazánkban a szakterületen kívüli polgárai és a házikerti szőlőtermesztők, hobbi-sok körében. Bizonyos, hogy kulturális missziót fog betölteni a helyes történelmi és termelési szemlélet, a szőlő és a bor tiszteletének a formálásával, s a kulturált borfogyasztásra nevelésével. De a szőlőtermesztés és borászat különböző szintű hivatásos művelői számára is sajátos eszközeivel nagy hatása lehet — felfrissíti az ismereteket, fokozhatja a jelenleg kialakult nehéz helyzetben a szakmába vetett s talán többé-kevésbé megrendült hitet, szőlőtermelésünk és borászatunk újjáteremtő, megújító tevékenységhez a cselekvőképességet és készséget, növelheti az önbizalmat, szakmai öntudatot és önbecsülést, a szőlészek és borászok közti összetartozás érzését.

Ezekkel a gondolatokkal és nagy várakozással álltam meg itt a kiállítási csarnok ajtajánál s azzal a meggyőződéssel, hogy a Mezőgazdasági Múzeum vezetősége és munkatársai kiemelkedően jó szolgálatot tesznek a hazai agrikultúrának, a szőlő és borkultúrának.

Nagyon megtisztelő számomra az, hogy elmondhattam itt a gondolataimat, de ez az alkalom lehetővé teszi azt is, hogy elsőként megköszönjem a szőlészek és borászok, a nagyközönség nevében a Múzeum vezetőinek és munkatársainak a kiállítás magas és tudományos színvonalú megszervezését és megrendezését s ezzel a szakterületnek, de a hazai és külföldi közönségnek nyújtott jószolgálatát. Gratulálok és kívánom, hogy a Szőlő és Bor Nemzetközi Éve alkalmából, de a következő években is „A magyar szőlő- és bortermelés története” c. állandó kiállítás eredményesen töltsen be hazai és nemzetközi funkcióját. Ezekkel a gondolatokkal a kiállítást megnyitottnak nyilvánítom.

BEMUTATJUK ÚJ ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSUNKAT: A MAGYAR SZŐLŐ ÉS BORTERMELÉS TÖRTÉNETE

Ujjonnan megnyílt állandó kiállításunk a szőlő megjelenésétől, a földtörténeti harmadidőszaktól foglalja össze a szőlő- és bortermelés történetét. Hazánkban a ligeti és kerti szőlő legkorábbi magleletei, levéllenyomatai, a szőlő virágporaszemek a negyedidőszak jégmentes (interglaciális) korszakaiból maradtak fenn, s az akkor megjelenő ember a szőlőt már gyűjtögette, fogyasztotta. Ettől kezdődően — Magyarország éghajlata és talaja a szőlő termesztésére kiválóan alkalmas lévén — napjainkig kísérhetjük figyelemmel a szőlő kultúrtörténetét.

A kiállítás a Vajdahunyadvár gótikus pincéjében látható. A szőlőtermesztés első tárgyi leletei a római korból származnak, segítségükkel a rómaiak pannoniai szőlőtermesztésének technikáját ismerhetjük meg. A tárgyi anyagot — metszőkések, kapák, bortárolásra, tárolásra, borfogyasztásra vonatkozó korabeli leírásokkal, ábrázolásokkal egészítjük ki. Külön tárlóban mutatjuk be a rómaiak Dionysos-Liber (a bor istenei) kultuszának emlékeit.

A magyar szőlő- és borkultúra kialakulásában négy fontosabb tényező játszott szerepet: a honfoglalók keletről magukkal hozott ismeretei (bolgár-török elemek), az antik görög és római hagyományok, a 10–11. századtól betelepült Nyugat-európai telepések fejlettebb technológiai tudása, valamint — később, — főleg a török hódoltsági területeken — a Balkánról északra szoruló délszláv népek sajátos vörösborkultúrája. Középkori szőlőművelésünk jelentőségére utalnak azok az oklevelek, adománylevelek, melyekben szőlőművelőkről, szőlőterület adásvételéről, földesúri és egyházi szolgáltatás (dézsmá) nagyságáról olvashatunk. A szőlőművelés fennmaradt tárgyi anyagát egykori szőlőmetsző kések, írtókések, kapák, ásók, csákánykapák mellett korabeli illusztrációk teszik élővé.

A bortermelés Magyarországon nagymértékben elősegítette a városok fejlődését. Sopron, Pozsony, Moson és Nagyszombat már a 13. századtól rendszeresen szállított külföldre bort. A kiállítás korabeli anyagok alapján bemutatja a szőlő- és bortermelés mennyiségiről minőségivé alakulását, mely jelesebb szőlőtermelő vidékeinken a középkor végére lezajlott.

A török hódoltság ideje alatt a három részre szakadt ország különböző fennhatóság alá került részeinek szőlő- és bortermelése külön utakat járt be. A hódoltsági területeken a török adóösszeírások tanúsága szerint a népesség és a gazdasági erőforrások nagyarányú pusztulása mellett is fennmaradt a szőlőtermelés szerepe, s az alföldi mezővárosokban bér munkán alapuló szőlő és borkultúra fejlődött ki. A balkáni vörösborkultúra terjedését a vörösbor készítés eszközeivel mutatjuk be (puttony, csömszlófa, káci).

A Habsburg uralom alá került nyugati, északi és északkeleti országrészekben jobbágygazdálkodásra és bér munkára támaszkodó szőlőtermelés alakult ki, fellendült a borkereskedelem. A saját határukban szőlővel nem rendelkező városok idegen szőlőhegyeken szereztek birtokokat. A 16. század folyamán kezdett elterjedni a tokaji bor híre, a minőségi bortermelés kis mezővárosok sokaságát virágoztatta fel.

Erdélyben és a kapcsolt részekben is jelentős szőlőművelés folyt. Sajátos ún. „karikás művelést” alakítottak ki, melynek első leírása az 1600-as évek végéről ismert.

A 18. századból ismertek az első kísérletek a hazai szőlőterületek osztályozására: Rákóczi kormánya 1707-ben, majd a Kamara 1720-ban a szőlővidékeket és a borokat — a világon először — minőségi és adózási osztályba sorol-

ta. A szőlőtermesztés tárgyi eszközei — írtókapák, metszőkések, kapák, szüretelés eszközei, — az évszázadok során alig változtak. A borászati technológia a 18–19. századi mezőgazdasági szakirodalom kialakulásával, az intézményes szőlészeti-borászati oktatás megindulásával megújult. 1763-ban Szempcen, 1777-től a pesti egyetemen indult meg a szőlészeti szakoktatás, majd 1797-től a keszthelyi Georgikonban is képeztek uradalmi vincelléreket.

Az 1848-as szabadságharcot követően — a szőlődézsmá, és vámhatárok eltörlését, a kiépülő vasúthálózat teremtette kedvező szállítási lehetőségeket kihasználva, fellendült a szőlőtermelés és a borkivitel. Ezt a fellendülést törte meg a 19. század utolsó két évtizedében a filoxéravész, amely az ország szőlőterületének több mint 50%-át pusztította el, elsősorban a hagyományos borvidékeket. A károk enyhítésére, az újraterelítés megsegítésére a hivatalos kormányservek többértű intézkedéseket hoztak, melyek eredményeként végbement a magyarországi szőlők rekonstrukciója. Átalakultak a szőlészeti-borászat eszközei, egyre több gépet kezdtek használni a telepítéstől a borászat végző munkafázisáig, melyeket korabeli ábrázolásokon, makettek, eredeti tárgyak segítségével mutatunk be.

Az I. világháború után a trianoni békeszerződés következtében jelentősen megváltoztak a szőlőtermesztés és értékesítés korábban kedvező lehetőségei. Az 1929–1933-as gazdasági válság a szőlő- és bortermelésben is jócskán éreztette hatását. Enyhítésére szövetkezetek, hegyközségek, különféle egyesületek alakultak, állami borospincék vásárolták fel a borokat.

A felszabadulást követően megtorpant a szőlő- és bortermelés. Termelőszövetkezetek, állami gazdaságok szervezésével megindult a nagyüzemi szőlőtermesztés újabb a gépesített szőlőtermesztést lehetővé tevő telepítések kezdődtek el, megváltoztak a termesztett szőlőfajták is. Átalakult az ápolás, növényvédelem, szüretelés, szőlőfeldolgozás tárgyi anyaga is.

A rendelkezésre álló kiállítási tér szerencsés osztottsága lehetővé tette néhány tematikus egység kialakítását is. Így pl. bemutatunk egy Balaton környéki présház belsőt, berendezve a szőlőművelés, szőlőfeldolgozás eszközeivel, valamint egy kisparaszti pincebelsőt hiteles borászati eszközökkel. Külön szerepelnek a kádármunkák legfontosabb szerszámai, néhány szépen faragott, díszített hordóval, hordófenékkal. A kiállítás talán leglátványosabb része a főbb hazai préstípusokat mutatja be eredeti, 18–19–20. századból való faragott, datált, impozáns méretű faaprékekkel.

Balázs György

1986 SZÁMOKBAN: KIÁLLÍTÁSOK, LÁTOGATÓK

A közművelődési intézményhálózaton belül a múzeumok a nemzeti értéket képviselő tárgyi emlékek gyűjtését, őrzését, védelmét, illetve tudományos feldolgozását, valamint az eredmények közzétételét, mint egymással egyenrangú három feladatkört ellátó közgyűjtemények. A múzeumok tevékenységéről szóló törvény is kimondja, hogy annak ki kell terjednie „a tudományos eredményeknek, kiállítások, ismeretterjesztő előadások, közlemények és kiadványok útján a népművelés szolgálatába állítására”.

A múzeumi közművelődési tevékenységnek nem egyetlen, de igen látványos mutatója a látogatottság alakulása. Az utóbbi időszakban évről évre jelentősen nőtt a Magyar Mezőgazdasági Múzeum látogatóinak a száma: 1982-ben 139.131 fő, 1983-ban 179.671 fő, 1984-ben 309.097 fő, 1985-ben 340.324 fő, míg 1986-ben már 353.924 fő kereste fel a Vajdahunyadvárban a múzeumot. Ez utóbbi számadat azt jelenti, hogy a Magyar Mezőgazdasági Múzeum a látogatottság terén a 10. helyet foglalja el az ország múzeumai között.

Az alábbiakban kivonatosan ismertetjük a kiállításokról és a látogatók számáról összesített adatokat.

1. ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSOK

A múzeum központi épületében, a Vajdahunyadvárban 1986. évben az alábbi állandó kiállításokat láthatta a közönség:

A kiállítás címe:

Nyitva volt

1. A háziállatok kialakulása	egész évben
2. A honfoglaló magyarok és a kora Árpád-kor háziállatai	„ „
3. A sertésitenyésztés története	„ „
4. A szarvasmarha-tenyésztés története	„ „
5. A magyar baromfitenyésztés története	„ „
6. A lóitenyésztés története	„ „
7. A juhtenyésztés története	„ „
8. Az erőgép története	„ „
9. Vadászat és vadgazdálkodás	„ „
10. Az eke és szántás története	február 28-tól
11. A gabonatermesztés története az őskortól a XIX. század végéig	április 28-tól

12.	Az erdőgazdálkodás története Magyarországon	október 1-től
13.	Természetvédelem Magyarországon	" "
14.	A magyar halászat története	" "

E kiállítások látogatóinak száma az elmúlt évben is tovább emelkedett, 353.924 fő volt, az előző évinek 104%-a. 2288 csoportban 64.272 iskolai tanuló tekintette meg szervezeten a kiállításainkat. Ez 18,8%-kal több volt az előző évinél.

A világ 59 országából 44.754 külföldi turista és szakember tekintette meg a Múzeumot, 8.096 fővel kevesebb az előző évinél. Az összes látogató 7,9%-a volt külföldi állampolgár.

A fentiekén kívül a Múzeum tulajdonát képező, illetve gondozásában vidéken működő „filiális” kiállításokat is megtekinthették az érdeklődők.

A kiállítás helye:

A látogatók száma:

	1985	1986	%
1. <i>Szilvásvár</i> . Lovastörténeti kiállítás	15.130	21.645	143,1
2. <i>Sümeg</i> . Nyereg- és lószerszám-történeti kiállítás	7.191.	9.025	125,5
3. <i>Tolcsa</i> . Borgazdasági Múzeum	1.023	1.736	169,7
4. <i>Keszthely</i> . Georgikon Majormúzeum	43.593	52.849	121,2
5. <i>Nagyecsk</i> . Széchenyi Emlékmúzeum	183.478	189.733	103,4
6. <i>Budapest-Soroksár</i> . Magyar Mezőgazdasági Múzeum kiállítóhelye	1.043	739	70,9
7. <i>Kecskemét-Miklóstelep</i> . Mathiasz János Borgazdasági Múzeum	1.796	1.816	101,1
8. <i>Szécsény</i> . Kubinyi Ferenc Múzeum	31.058	53.987	173,8
9. <i>Szekszárd-Gemenc</i> . Vadászati Múzeum	57.126	69.047	120,9
10. <i>Lajosmizse</i> . Tanyamúzeum	14.163	10.297	72,7
11. <i>Kalocsa</i> . Fűszerpaprika kiállítás	7.534	10.168	135
12. <i>Szeged-Mihálytelek</i> . Fűszerpaprika kiállítás	1.021	1.840	180,2

13.	<i>Boglárlelle-Szőlőskislak.</i> Borgazdasági Múzeum	17.030	15.489	91
14.	<i>Felsővadász-Kupa.</i> Mezőgazdasági Tájézmúzeum	1.189	1.190	100,1
15.	<i>Dég.</i> Mezőgazdasági Tájézmúzeum	5.150	4.348	84,4
16.	<i>Lébénymiklós.</i> Lenin MGTSZ üzemi múzeuma	2.612	1.956	74,9
17.	<i>Cece.</i> Mezőgazdasági Tájézmúzeum	6.107	5.473	89,6
18.	<i>Kétegyháza.</i> Gépejlődéstörténeti gyűjtemény	4.329	2.336	54
19.	<i>Szántódpuszta.</i> Agrártörténeti kiállítás	45.365	46.082	101,6
20.	<i>Barcs.</i> Drávamúzeum	23.458	28.967	123,5
21.	<i>Badacsony.</i> Borgazdasági Múzeum	29.515	39.402	133,5

A vidéki állandó kiállítások látogatóinak száma: 568.125 fő. (Az előző évnek 113,3%-a.) Az állandó kiállítások (vajdahunyadvári és vidéki) összes látogatóinak száma: 922.049. Ez a szám az előző évi látogatói számnak 109,5%-a.

2. IDŐSZAKI KIÁLLÍTÁSOK

A kiállítás címe, időpontja:

A látogatók száma

1.	„Találkozás a természettel '86”
Nimród fotókiállítás
március 16. — április 13.	43.497
2.	„Mezőgazdasági és élelmiszeripari
védjegyek”
április 22. — május 1.	9.854
3.	„Hazánk mezőgazdasága diákszemmel '86”
május 17. — december 31.	218.769
4.	„90 éves a Magyar Mezőgazdasági Múzeum”
október 1. — december 31.	94.957

5. „Szovjet könyv és folyóirat”
november 20. — december 8.

21.197

A fenti számok szerepelnek az állandó kiállítások látogatóinak számában.

3. VÁNDORKIÁLLÍTÁSOK

A kiállítás címe, helye, időpontja

A látogatók száma

„Hazánk mezőgazdasága diákszemmel”
Budapest, Móra F. Ifjúsági Könyvkiadó
január 2. — december 31.

4.000

Budapest, XIV. ker. Vezér u. Pártkörzet
január 13. — február 10.

1.500

Budapest, Havanna lakótelep Közösségi Ház
június 15. — július 15.

4.000

Budapest, XXII. ker. Művelődési Központ
szeptember 20.—25.

1.000

Budapest, ÁFOR Csepeli telep
december 1.—10.

1.500

Összesen: 12.000

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum összes állandó és vándorkiállítását tehát 934.049 látogató tekintette meg. Ez az előző évi számnak 108,2%-a.

A Múzeum budapesti vajdahunyadvári épületében 1986-ban 242.787 Ft-ot tett ki a belépődíjakból származó bevételek összege.

Ez az előző évi bevétel 99,1%-a.

S. P.

MEGALAKULT A MAGYAR NÉPMŰVELŐK EGYESÜLETÉN BELÜL A MÚZEUMI NÉPMŰVELŐK SZAKMAI SZERVEZETE

A Magyar Népművelők Egyesületének Elnöksége, 44 múzeumi népművelő kérésére hozzájárult a múzeumi népművelők szakmai szervezetének megalakításához.

A hazai múzeumi közművelődés, mint önálló szakterület mintegy 15 éves múltra tekinthet vissza. Az új szakmai szervezet azt tűzte célul, hogy elméleti-módszertani háttérintézmény hiányában felvállalja a közművelődési tevékenység elméleti, módszertani leírását, új és hatékony módszereket dolgozzon ki és segítsen elterjeszteni.

Terveink szerint szorgalmazzuk elméleti-módszertani tárgyú cikkek, közlemények írását, elemzéseket végzünk és elő kívánjuk segíteni ezek megjelentetését a közművelődési szakajtóban. A külföldi múzeumpedagógiai tapasztalatok ismertetésével is hozzá szeretnénk járulni új múzeumi közművelődési formák és módszerek kidolgozásához és alkalmazásához. Kapcsolódunk a Központi Múzeumi Igazgatóság rendszeres havi továbbképzési rendezvényeire, de ezeken túl kisebb munkacsoportokban megbeszéljük bizonyos témákban végzett vizsgálatok eredményeit is.

A múzeumi népművelők szakmai szervezete 1987. március 30-án a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban tartotta alakuló ülését. A jelenlévők megválasztották az új szervezeti egység öt tagú vezetését.

Elnök: *Sági Pál*, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum közművelődési főosztály-vezetője,

Titkár: *Bögelné Ésik Eleonóra*, a MN Hadtörténeti Múzeum közművelődési főosztályvezető helyettese,

A vezetés tagjai lettek még *Tóthné Lovas Márta*, a Magyar Nemzeti Múzeum közművelődési osztályvezetője, *Nyitrai Márta Zsuzsanna*, a Pest megyei Múzeumi Igazgatóság népművelője és *Cseicserné Hegedűs Erika*, a Somogy megyei Múzeumi Igazgatóság közművelődési osztályvezetője.

A szakmai szervezet 1987/88. évi munkaprogramját a múzeumi népművelők 1987. június 25–26-án Nyíregyházán tartott országos konferencián fogadta el.

S. P.

MÚZEUMUNKBAN A LEGERŐSEBB MAGYAR MUFLONKOS TRÓFEÁJA

A muflon nem őshonos vadfaj a Kárpát-medencében. A múlt század 70-es éveiben telepítették Magyarországra. Elsősorban a középhegységi régiókban találta meg az életfeltételeit. Az utóbbi 40–50 évben már aranyérmes trófeákat is zsákmányoltak a Bakonytól a Sátorhegységig található muflonállományunkból. Most egy – a nemzetközi viszonylatban is számottevő – rend-

kívül erős szarvú kos került terítékre 1986-ban a Budavidéki Állami Erdő- és Vadgazdaság területén Guba István hivatásos vadász kerületében. Trófeáját nemzetközi zsűri bírálta és 223,8 nemzetközi pontot kapott, s ezzel az értékeléssel a magyar muflontrófea ranglista élére került.

Elejtője, dr. Rácz Antal, MÉM főosztályvezető a trófeát, — melyet kitömött fej formájában preparáltatott — múzeumunknak ajándékozta. „Ugy érzem, hogy legjobb, legmegbecsültebb helye a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban lesz, ahol mint nemzeti értéket az érdeklődők bármikor megtekinthetik” — írja az adományozó levelében Rácz elvtárs.

A trófea először a Nemzetközi Vadászati Szövetség budapesti ülése alkalmából rendezett trófea bemutatókon kerül a nagyközönség elé, majd a vadászati állandó kiállítás kétségkívül nagy érdeklődésre számottartó tárgya lesz.

Kotlár Károly

* * *

Dr. Gaál Lászlóné, a neves agrártörténész özvegye, férje hagyatékából a Magyar Mezőgazdasági Múzeumnak ajándékozott egy nagyméretű — magyar szürke szarvasmarhákat ábrázoló — Juszko Béla festményt.

* * *

Az Adattár február hónapban egy, a Rákosmezeje MGTSz történetéről szóló fotóalbummal gyarapodott.

* * *

Faragó Gusztáv (Budapest) 16 db 1944-ből származó máramarosi erdészeti témájú fényképfelvételt ajándékozott az Adattárnak.

* * *

Géczy Béla, a 30-as évek válogatott sportlovasa, több nemzetközi mérkőzés résztvevője hagyatékából Múzeumunk tulajdonába került lovagló tanári diplomája, 50 díjszalagja és néhány fényképe.

A Múzeum Baráti Körének életéből

Előző számunkban felhívást intéztünk a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre helyi csoportjaihoz, kérve a vezetőket és a tagokat, adjanak hírt munkájukról, mutassák be kiállításukat, gyűjteményeiket, számoljanak be megvalósult és tervezett programjaikról. Örömmel tapasztaltuk, hogy a felhívás kedvező visszhangot keltett. Így e számunkban máris alkalmunk nyílik Tisztelt Tagságunk számára közzétenni az elsőként beérkezett híreket, beszámolókat. Terjedelmi és szerkesztési okokból nem vállalkozhatunk a kéziratok teljes és változatlan közlésére, hanem elkerülhetetlen bizonyos részek kihagyása, „újságírói” stílusúvá tétele.

Mindezt Tisztelt Szerzők szíves megértését kérjük most és a jövőben is. Köszönjük értékes hozzájárulásukat a Hírek aktuálisabbá, közérdekűbbé tételéhez és kérünk mindenkit, továbbra is tiszteljen meg figyelmével, írásával bennünket/

A szerk.

HAGYOMÁNYOS ÁLLATTARTÁS VÁSÁRHELYEN

Új kiállítás

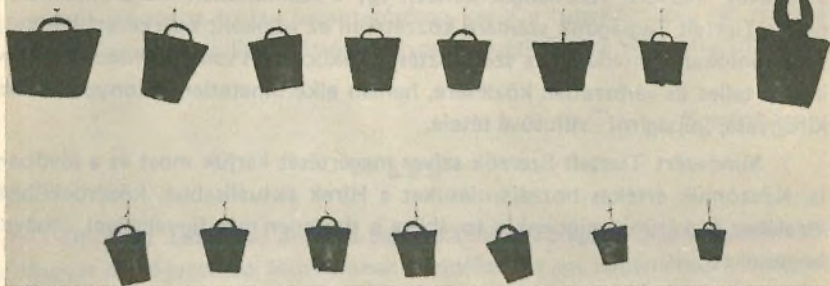
1986. október 14-én nyílt meg Hódmezővásárhelyen, az Állatorvostudományi Egyetem Állategészségügyi Főiskolai Karán a „Hagyományos állattartás Vásárhelyen” című új kiállítás. Létrejövetele a Főiskolai Kar és a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre Hódmezővásárhelyi Főiskolai Csoportja közös munkáját dicséri.

A kiállítást dr. Szabó Lóránd, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum főigazgatója nyitotta meg. Kiemelte, hogy az eseményre egy felsőoktatási intézményben kerül sor, melynek végzett hallgatói a mezőgazdaságba mennek dolgozni. Így remélhető, hogy maguk is érzékenyebben reagálnak agrártörténeti értékeinek megőrzésére. Délután dr. Szabó Lóránd nagysikerű, diavetítéssel egybekötött előadást tartott a Baráti Kör tagjainak és az érdeklődőknek a Magyar Mezőgazdasági Múzeum életéről, munkájáról.

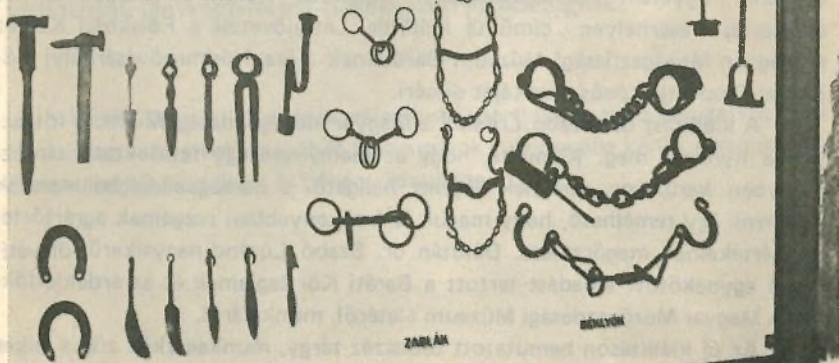
Az új kiállításon bemutatott többszáz tárgy, munkaeszköz zöme lelkes

KOLOMPOK

A PATKOLÁS ESZKÖZEI

KENGYELEK

ZARLÁN

BŐNYÖN

magángyűjtők, illetve a Főiskolai Kar tulajdona, egy részét pedig a helyi Tornyai János Múzeum bocsátotta rendelkezésre. A kiállítást jól kiegészítette a Baráti Kör életéről szóló diasorozat, melyet automata vetítőkészülék segítségével vittek vászonra. A látogatóknak e csendes kis zugban lehetőségük nyílt kényelmesen megpihenni és gyönyörködni egy-egy szép tájban. Növelik a dekoratív hatást Plohn Józsefnek, a két világháború között Hódmezővásárhelyen dolgozó fényképésznek a múzeum gyűjteményéből válogatott és a kiállított tárgyak közé ügyesen elhelyezett képei is. Másrészt mintegy keretbe foglalta a kiállítást Pascal Thierry francia építész 30 grafikája, amelyet diplomamunkájához a vásárhelyi tanyasi építészetéről készített. Vendégünk a megnyitón ünnepélyesen a Főiskolai Karnak ajándékozta e műveit, nemes gesztusát pedig dr. Facsar Imre főigazgató az iskola dísztáblájával viszonzta.

A vendégkönyv tanúsága szerint máris közel kétezren tekintették meg a kiállítást. Voltak vendégeink az NDK-ból, Lengyelországból és Csehszlovákiából is. Hazai látogatóink között igen sok az óvodás, általános és középiskolás korú fiatal.

Kedvező a sajtóviszhang is, hiszen a TV Híradó 72 másodpercben, a helyi városi kábel TV 52 másodpercben számolt be rendezvényünkről. A Csongrád megyei Hírlap két, a Magyar Mezőgazdaság és az Állatorvostudományi Egyetem Híradója pedig egy-egy cikket szentelt kiállításunknak, két egyéb témájú írás pedig említést tett róla.

Dr. Bicsérdy Gyula

BEFEJEZŐDÖTT A TEJIPAR IPARTÖRTÉNETI GYŰJTEMÉNY ÉPÜLETÉNEK REKONSTRUKCIÓJA

A jelentősebb agrártörténeti emlékek védelméről szóló 42/1977. (XII. 8.) MÉM—ÉVM—KM rendelet alapján 1978-ban a Magyar Mezőgazdasági Múzeum irányításával a tejipar is megindította az ipartörténeti emlékek felkutatására és megőrzésére irányuló rendszeres munkát, azzal a céllal, hogy megfelelő épület megszerzésével állandó ipartörténeti kiállítást létesítsen. Ennek már volt előzménye, amikor a Magyar Mezőgazdasági Múzeum 1971–1972-ben „Tejgazdaságunk története” címmel igen színvonalas időszakos kiállítást rendezett a tejipar közreműködésével, ahol számos értékes — a tejgazdaság történetét bemutató tárgyi és dokumentációs — anyag került bemutatásra.

Az ipartörténeti munka szervezésével és összefogásával a Tejipari Vállalatok Trösztje a nagymúltú — 1903-ban Európában az elsőik között, Ujhelyi Imre által létesített — Tejgazdasági Kísérleti Intézetet bízta meg. Egyidejűleg

a tejipar képviselője is bekapcsolódott a MÉTE Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága tevékenységébe.

A közel 10 éve folyó munka során gazdag, ipartörténeti jelentőségű anyag (gépek, eszközök, dokumentumok stb.) gyűlt össze a tejipari vállalatok és az ipar történetét szívügynek tekintők támogatásával és adományaiból. Mivel éveken keresztül nem volt lehetőség megfelelő kiállítási bemutató terület megszerzésére, a gyűjtött anyagot gondosan tárolva őriztük meg.

Időközben több élelmiszeripari ágazat (pl. a malomipar, a húsipar stb.) már színvonalas, az adott ipar történetét bemutató kiállítást, illetve múzeumot létesített. Ezek példája nyomán a vállalatok közreműködésével felderítő munka indult megfelelő ipartörténeti gyűjtemény céljára alkalmas objektum megszerzésére. Ez a munka azonban csak 1986-ban járt sikerrel, amikor is a Székesfehérvári Városi Tanács VB az Országos Műemléki Felügyelőséggel közösen a barokk-kori műemlék Rác-templom körzetét – a város központjához közel fekvő Rác utcában levő még fennálló 14 ingatlant, illetve népi jellegű épületet – műemléki környezetnek minősítette és felajánlotta a Székesfehérváron székelő vállalatoknak, hogy egy-egy ingatlant a műemléki jelleg megőrzése és rekonstrukciója mellett hasznosításra átvehetnek.

Ezt a kedvező lehetőséget – mivel a város Budapestről is jól megközelíthető – ragadta meg a Fejér és Komárom megyei Tejipari Vállalat igazgatója dr. Bartha István és az 1985-ben Székesfehérvárról kiindult „Egy üzem – egy műemlék” mozgalomhoz csatlakozva igénylést nyújtott be a Rác utca 19. szám alatti – a templommal szemben levő – központi fekvésű ingatlan tejipari ipartörténeti gyűjtemény céljára való felújítására és hasznosítására.

Az épület a múlt század végén létesült és az első világháborúig – a környékbeli – rác-városi szerb gyerekek iskolájaként működött. Az 1981-ben történt kiköltözésig ez lakóházként szolgált, majd 1983-ban tervezték egyháztörténeti múzeum és gondnoklakás céljára való felújítását, de ez anyagi fedezet hiányában nem valósult meg.

Az épület beépítésében, alaprajzi elrendezésében és tömegében – a többszöri átrendezés ellenére is – őrzi az eredeti népi jelleget, a középmagyar parasztház tipikus vonásait. A fésűs beépítésű hosszú-ház utcai részének két traktusa helyi néprajzi sajátosságot tükröz. A volt konyhában a régi szabadkémény is megtalálható. A ház értékes helyisége a hátulsó épületrész alatti kéthajós csehsüveg-boltozatos kőfalú, viszonylag száraz pince is. Az épület hasznos alapterülete kb. 185 m², amely 5 helyiségre tagolódik (ebben a legnagyobb a volt tanterem kb. 75 m² alapterülettel). Ehhez csatlakozik a korszerűen kialakított teakonyha és az egészségügyi helyiségek, valamint az udvar felé nyitott – kb. 80 m² területű – gerendavázas fedett szín az épülettel azonos nádfedeles tetőzettel. Az épület kiállítás céljára alkalmas zárt, illetve fedett hasznos területe 290 m².

A rekonstrukció terveit közös egyeztetés alapján a korábban a Fejér megyei Tervező Iroda által elkészített tervek célszerű módosításával ugyancsak a Tervező Iroda készítette el. A rekonstrukció kivitelezését az Országos Műemléki Felügyelőség székesfehérvári építésvezetősége végezte. Az általános tapasztalatokat megcáfolva a rekonstrukció az előirányzott határidőre elkészült és a műszaki átvétel során az átvételi bizottság a munka pontos és kiváló minőségét a jegyzőkönyvben dicsérettel ismerte el. A gyors és szakszerű kivitelezést elismerésre méltóan segítette Szecső Tibor, a Tejipari Vállalat építési előadója, igen aktív közreműködése is.

Az udvarrendezésre és a végleges korhű fakerítés elkészítésére az utca burkolatának rekonstrukciója után kerül sor.

Az ipartörténeti komplexum jelentőségét növeli, hogy azt az Országos Műemléki felügyelőség 1986. végén „műemlékjellegű építmény”-nyé nyilvánította.

Az ipartörténeti objektum megvalósítását dr. Vendéghe Ferenc, a Tejipari Vállalatok Trösztje vezérigazgatója hathatós támogatása tette lehetővé többek között azzal is, hogy a költségek tejipari vállalatok közötti megosztására intézkedést hozott.

A kiállítás forgatókönyve jelenleg készül, az elképzelések szerint az épületben időrendi elrendezésben kívánjuk bemutatni az iparág fejlődését kialakulásától napjainkig tárgyi és dokumentációs anyagokkal (korhű vaj- és sajtóműhely, gépek, eszközök, modellek, fotók stb.) zárt területen és a nagyobb gépek fedett színben való bemutatásával. A bolthajtásos pincét termékbemutatók és kóstolók hangulatos rendezésére tesszük alkalmassá.

A kiállítás berendezéséhez (gépek karbanhelyezése, felszerelése stb.) a tejipar több vállalata és a csermajori „Ujhelyi Imre” Tejipari Szakközépiskola és Szakmunkásképző Intézet oktatói és tanulói felajánlották segítségüket, hogy ezzel is hozzájáruljanak az érdeklődők és különösen a tanuló ifjúság részére az iparág múltjának és fejlődésének jobb megismeréséhez.

Dr. Balatoni Mihály

A DÉGI BARÁTI KÖR KULTURÁLIS SZERVEZŐ MUNKÁJÁRÓL

1986-ban, gazdag kiállítási programot valósított meg a Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre dégi csoportja a helyi tájmúzeumukban.

Az első időszaki kiállításunk április 4-én nyílt meg a helyi ügyeskező emberek munkáiból. Mintegy 40 résztvevő változatosan szép anyagát sikerült bemutatni: kézimunkákat, fafaragásokat, kovácsoltvas munkákat és bőrdíszműveket. Az említetteken kívül a nád, a cirok és csuhé is a művészi megmunkálás tárgya volt. Az egyéb kategóriában: tűzzománc, virágkötészet, naív festészet, faintarziák, batikok, báb és rongybabák bemutatása egyaránt szerepeltek. A kiállításunk sok helyi érdeklődőt vonzott.

A második kiállításunkkal az úttörőmozgalom zászlóbontásának 40. évfordulójára emlékezett a község két úttörőcsapata. Az úttörőtörténeti anyag május 30. – július 6-ig volt megtekinthető.

A nyár közepén, a Falunapon (júl. 26-án) nyitottuk meg Ernst Seifert (NDK, Berlin) fotóművész magyarországi emlékeit felidéző fotókiállítását. A megnyitón a művész is jelen volt.

Az év negyedik időszaki tárlatát dr. Kovács Pál halálának centenáriuma jegyében rendeztük és nyitottuk meg augusztus 30-án.

Ki is volt dr. Kovács Pál? Róla érdemes bővebben szólnunk. Száz éve, 1886. augusztus 13-án Győrben halt meg kulturtörténetünk e kevésbé közismert jeles személyisége. Édesapja, Kovács Ferenc a dégi Festetics uradalom jószágainak igazgatója, az irodalom és a tudományok szerény művelője volt. Néhány fordítását németből és franciából Pozsonyban és Győrben adták ki. Két évszázaddal ezelőtt, 1778-ban jelent meg a francia Gautier munkája ma-

gyar fordításban „Az utak és útszak építésének módja” címmel. A fordító, Kovács Ferenc mérnök érdeme, hogy a világ első útépítési szakkönyve magyarul is megjelent.

A Kovács család kilencedik és egyben utolsó gyermeke — Pál, 1808. július 1-én született Dégen. Gyermekkorát itt élte, majd a híres református pápai gimnáziumban járt középiskolába. 1827-ben iratkozott be a pesti egyetem orvosi karára, ahol 1833-ban doktorrá avatták. A pápai, de főleg a pesti egyetemi évei alkalmasak voltak arra, hogy a reformkori pezsgő irodalmi élet forgatagába kerüljön. Hamarosan megismerte a szépirodalom jeles nagyjait. Édesapja nyomdokain járva maga is irogatni kezdett. Kezdetben többnyire verseket írt, később színművek és elbeszélések is kerültek ki tolla alól. Műveiben elsősorban a nemes törekvést méltányolhatjuk, a kor irodalmát, színház-kultúráját a nálánál jelentősebb műfajok mesterségét jobban értő, szerzők munkái öregbítették.

Legmaradandóbb munkásságát Győrben fejtette ki: orvosként, szerkesztőként, közéleti és kulturális szervezőként is dolgozott.

- 1838-ban megalapította a Győri Olvasó Társaságot, amely az első jelentős kulturális tette volt a városban. A társaság tevékenysége nem merült ki a könyvek kölcsönzésében. Elsősorban politikai előjelű reformkori kollektíva kaszinó volt, viták és eszmecserék fóruma, a politizálás műhelye.
- Dr. Kovács Pál volt a győri magyar színházkultúra megteremtője. 1840-ben Résztvevő Biztosító Társaságot hozott létre a honi és magyar nyelvű színházművészet támogatására. Győr magyar várossá válása meggyorsult, az ifjúság tüntetően megtapsolta a színházban a magyar darabokat, tagja lett az Olvasó Társaságnak és előfizetője a magyar nyelvű könyveknek.
- Ekkor hajtotta végre dr. Kovács Pál legkiemelkedőbb kultúrtörténeti tette, megalapította és szerkesztette az első magyar nyelvű győri lapot, a Hazánk-at. Jelentőségét kiemeli az a tény, hogy Petőfi Sándornak 27 versét jelentette meg első nyomtatásban. Többek között a Csalogányok és pacsirták, A XX. század költői, vagy az Egy gondolat bánt engemet is a Hazánk hasábjain volt először olvasható!

A lapszerkesztő és a költő jó barátságban voltak egymással.

Kovács Pál munkálkodása az önkényuralom és a kiegyezés éveiben sem szűnt meg. 1862-ben megalakította a Győri Ének és Zeneegyletet, majd 1870-ben ő hozta létre a Győri Ismeretterjesztő Egyesületet. A város elismerte és megbecsülte a sokirányú tevékenységét. 1877-ben az 50 éves írói jubileu-

mán nagyszabású ünnepséget rendeztek tiszteletére. Győri ténykedései mellett tagja volt a Magyar Tudományos Akadémiának, alapító tagja a Kisfaludy társaságnak, majd tiszteletbeli tagja a Petőfi Társaságnak.

Az utókor sem bánt mostohán vele: már 1889-ben megjelent az életéről az első jelentős összefoglalás, Győrben utca viseli a nevét. A tájmúzeumunkban az életét bemutató állandó fotódokumentum kiállítást a vele kapcsolatos tárgyi és írásos emlékek elsőként való dégi bemutatása, illetve Szakál Antal székesfehérvári képzőművész dr. Kovács Pál domborműve tette emlékezetessé.

A kiállítás megnyitásán jelen volt dr. Szabó Lóránd, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum főigazgatója. Az évfordulóra kiadványt szerkesztettünk és jelentettünk meg.

Verebics Géza
Baráti Kör elnök

CSEHSZLOVÁKIAI TANULMÁNYUTON A BARÁTI KÖR TAGSÁGÁNAK KIS CSOPORTJA 1986-BAN

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre tagságából 9 fő — a budapesti csoportból 4, a ceceiből 3, az abaújszántóiból és a Pécs-üzögpusztaiból 1—1 tag — vett részt május 27. és 31. között az IBUSZ által szervezett turista tanulmányúton.

Az ötnapos programból távirati stílusban a következőket emelhetjük ki:

Pozsony: Belvárosi séta, a Szt. Márton székesegyház, a Mihály kapú és az érseki palota megtekintése.

Brünn (Brno): autóbuzsós városnézés — helyi idegenvezetővel. Elszállás egy kellemes szállodában.

Prága: Az egykori zsidónegyed egyházi, kulturtörténeti és építészeti emlékeinek megtekintése. A városi séták során a Hradzsín, a Szt. Vitus székesegyház, a Károly híd és sok más műemlék szépségeiben gyönyörködhattunk. Szórakozásként a híres „U Fleku” (A kehelyhez) címzett régi sörözőben elköltött hangulatos vacsora közben a terem falán a nagy cseh író, J. Hasek ismert könyvének, a Svejnek a remek, rajzos illusztrációit nézegethettük.

Karlovy Vary (régí nevén Karlsbad): Sétánk során sismerkedtünk a világhírű fürdőhely jelentősebb építészeti emlékeivel. Megkóstoltuk az ivócsarnok több forrásának a vizét.

Az utazás során — mezőgazdász szemmel — láttunk példásan megművelt szántóföldeket, okosan kihasznált hegyi legelőket és réteket, jó termést ígérő

ősziarpa, komló és repce táblákat. Az érintett kisebb-nagyobb települések nevezetességeiről csoportunk vezetője, Senye Sándor IBUSZ osztályvezető adott tájékoztatást. Alapos felkészültsége, a történeti összefüggések kihangsúlyozása által gazdagabbá, színesebbé tette útunkat. Nem lenne teljes a vázlatos úti beszámoló, ha nem említenénk Szebeni Istvánt, a VOLÁN buszvezetőjét, aki – a résztvevők egybehangzó véleménye szerint nemcsak az autóbust vezetete hibátlanul, hanem figyelmességéből és emberségből is kitűnőre vizsgázott.

Összegezve: jól szervezett út volt. A rövid néhány nap alatt – az esőzés ellenére is – sok szépet láttunk és hasznos tapasztalatokat szereztünk. Mind ezért köszönetünket fejezzük ki a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Körének és a jövőben is javasoljuk hasonló tanulmányútak szervezését.

Molnár Sándor

a budapesti csoport vezetőségi
tagja

KIHALÓ SZAKMÁK, RÉGI MESTERSÉGEK

A szabadkigyósi helyi csoport egyik tevékenységi körének bemutatása

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum szabadkigyósi helyi csoportja céltudatos munkára törekszik. Körében érvényesül a kollektív bölcsesség, a segítőkészség és az olyan koordinált tevékenység, amely az ifjúság nevelésének, az iskola oktatómunkájának is részévé teszi a csoport munkáját.

Nemcsak a múltból ránk hagyományozott tárgyi emlékek, képek megőrzésével keressük a lehetőséget annak, miként állítható a hagyományörzés nevelésügyünk szolgálatába, hanem azt is kutatjuk, miként segítik elő a modern technikai feltételek céljaink megvalósítását. Nehéz elválasztani, meddig van szó iskolai oktató-nevelő munkáról és mettől már Múzeum Baráti Köri tevékenységről. A tantestület nevelőgárdájának egy részét sikerült megnyerni a közös gondolkodásnak és cselekvésnek. Mindenki arra törekszik, hogy a legjobb tudásával segítse mind az iskolai munkát, mind a Baráti Kör tevékenységét.

A közelmúltban olyan vállalkozásba kezdtünk, aminek nincsen költségvetési fedezete. Az anyagiak előteremtése jelentős áldozatvállalást jelent, de bizonyos, hogy hosszú távon kamatostúl megtérül. Kezdetben az iskola és KISZ szervezte az újkigyósi KEMIKÁL-lal kötött szerződést társadalmi munkavállalásra. Az együttműködés eredményeként jutottunk hozzá egy új

képmagnó felszereléshez. Zátonyi Pál műszaki igazgatóhelyettes, a helyi csoport titkára a patronáló vállalatok — tsz-ek, üzemek, a Békéscsabai Állami Gazdaság és a Békéscsabai Konzervgyár — segítségét kérte egy videokamera beszerzéséhez. Manapság egy 5—10 perces oktatófilmet 2.000—2.500 Ft-ért tudunk megvásárolni a Gödöllői Agrártudományi Egyetemtől, mi magunk viszont háromórás anyagot 800—1.000 Ft-ból tudunk előállítani. Először tansegédletek készítésére, összefüggő üzemi gyakorlatok rögzítésére került sor.

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre XII. Országos Küldöttközgyűlésén hívták fel a figyelmünket a régi mesterségek, kihalt szakmák anyagának az összegyűjtésére. Szellemi ösztönzést adott a kötelgyártásról bemutatott film is. Tagtársunk, dr. Papp Bertalan kutatta fel Eleken az utolsó kovács és cirokseprő készítő mesterembereket. Lup János 50 éves kovács 17 éves korától foglalkozik kovácsolással. Eleinte vándorkovács volt, a II. világháború alatt kovácsként dolgozott, azután pedig Eleken nyitott önálló kovácsműhelyt. Jelenleg a termelőszövetkezetben foglalkoznak kovácsolással, de a régi, hagyományos tevékenységet már nem ismerik. Nem is gondoltuk, hogy az idős nemzedékben milyen lelkesedést és segítőkészséget vált ki a gondolat, megörökíteni a régi mesterségeket az utókor számára. Elkészült a forгатókönyv. Szurovecz Béla és Timkó János tagtársaink kezében működésbe lépett a kamera. Nem tanult mesterségük a videózás. A felvételek kép- és hanganyaga még csiszolásra szorul, de öröndetes, hogy élvezhető film készült és a jövő nemzedékei számára régi ismereteket elevenítettünk fel. A szakma fogásai közül megörökítettük, hogyan végezték a régi kovácsmesterek a szarv igazítást, a tehén patkolást, továbbá a köröm igazítást és az érvágást, mint gyógyymódot. A tulajdonunkba került néhány eszköz is, pl. tehén patkó, régi csaváros gumipatkó és patkószegek.

Az első siker újabb munka végzésére ösztönzött bennünket. Reméljük, néhány hónapon belül elkészülünk Szilágyi György seprőkészítő kisiparos mesterségének a megörökítésével is.

Igy tehát az iskolai oktatás céljai, feladatai jól összekapcsolhatók a múzeumi Baráti Kör személyiséget is formáló tevékenységével.

Raffay József
a helyi csoport elnöke

A BÉKÉSI HELYI CSOPORT MUNKÁJA 1986-BAN

A munkatervünkben 6 kiemelt feladatot tűztünk célul az 1986-os esztendőre.

Először is tanulóinkat ösztönöztük, segítettük pályamunkák készítésé-

ben a „Hazánk mezőgazdasága diákszemmel” pályázaton. A két elkészült dolgozat közül Zombori Attila és Juhász Sándor „A szőlőtermesztés története Békésen” című – Sas Katalin tanárnő irányításával készült – pályaműve a Kertészeti növények termesztésének kialakulása, története szakcsoportban III. díjat kapott.

Második feladatként „Ki gyűjt többet” mozgalmat indítottunk. Ennek keretében csoportunk az év folyamán 4 régi növényvédelmi géppel gyarapította gyűjteményét. Felújítottunk és járóképes állapotba hoztunk 1 db MTZ–50 típusú, 1 db G–35-ös és 1 db Fordson típusú erőgépet, valamint 1 db TL–30 típusú szőlőművelő gépet.

Kiemelten kezeltük a begyűjtött tárgyak, eszközök állagának megóvását, konzerválását. E folyamatos munka során elkezdtük a tárolóépület tetőszerkezetének felújítását. 1987-ben ezt szeretnénk tovább folytatni és a tárolóteret is bővítenénk.

Elkészült szakleltárunk, kiállítottuk a nyilvántartó lapokat és 1–1 példányt postáztunk a Baráti Kör Titkárságának. Szeretnénk ezt kiegészíteni a tárgyak fényképeivel, a bonyolultabban működésének leírásával. Az utóbbi munkában sokat dolgozott titkárunk, Bélteki László és Kürti Istvánné, a kartonokat leíró adminisztrátor.

Taglétszámunk az év folyamán a kezdeti 38 főről az év végéig 47 főre nőtt, úgy, hogy a tanulók e közben 24-ről 32-re szaporodtak.

1986-ban 3 vezetőségi ülést tartottunk. Fontosabb határozataink közül kiemelnénk, hogy elhatároztuk, kiadványt készítünk a növényvédő gépek fejlődéstörténetéről, továbbá hogy kiállítást tervezünk rendezni iskolánk névadójának, Fehér Lajosnak az emlékére, hogy bővíteni kívánjuk a tárolóteret és javítani a gépek állagmegóvását.

Bővítettük kapcsolatainkat más baráti körű helyi csoportokkal is, így a vépi szakiskolával is. Tagjaink részt vesznek a környezetvédelmi szakkör munkájában is. Tanulóink sikeresen szerepeltek az országos tanulmányi versenyeken: Marton Sándor VII. helyezést ért el a Kitaibel Pál versenyen, a IV. éves Molnár Ferenc pedig I. lett a szakmai vetélkedőn!

A hatvani jubileumi szántógép bemutató alkalmából a mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter, valamint a Magyar Mezőgazdasági Múzeum főigazgatója emléklappal és emléklakettel ismerte el eddigi gyűjtőtevékenységünket. Ezen túlmenően megyénk és városunk különböző társadalmi szervezetei, üzemei is figyelemmel kísérik, segítik csoportunk munkáját. A jövőben is folytatni kívánjuk munkánkat, a magyar agrártörténet tárgyi emlékeinek és hagyományainak a megőrzését.

Dr. Komáromi Sándor
elnök
beszámolója alapján

Nemzetközi kapcsolatok

AIMA – H I R E K

A Mezőgazdasági Múzeumok Nemzetközi Szövetségének kongresszusa a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban

Mit kell tudnunk az AIMA-ról?

A Mezőgazdasági Múzeumok Nemzetközi Szövetsége (Association Internationale des Musées d'Agriculture = AIMA) 1966-ban alakult meg Prágában, a mezőgazdasági múzeumok első nemzetközi kongresszusára 11 országból összegyűlt agrármúzeumok kezdeményezésére.

A Szövetség filiálé-tagként csatlakozott az UNESCO alá tartozó Nemzetközi Múzeumi Tanácshoz (ICOM) 1968-ban. Alapszabálya értelmében: „Az AIMA magában foglalja a mezőgazdasági múzeumokat (beleértve az agrártechnológia, az élelmiszeripar, erdészet, kertészet, szőlészet, halászat, vadászat múzeumait, a mezőgazdaság különböző termelő és feldolgozó ágazataira szakosodott múzeumokat), valamint olyan múzeumokat, melyek nagy mezőgazdasági részleggel vagy gyűjteménnyel és ezen a szakterületen tevékenykedő tudományos kutatókkal rendelkeznek. Az AIMA támogatja az említett mezőgazdasági múzeumok együttműködését, elősegítve a kiállítások és kiállítási tárgyak cseréjét, a gyűjtésre és dokumentációra vonatkozó javaslatok kidolgozását és az információk cseréjét különösen a kiállítási technika és didaktika vonatkozásában...”

A szövetségnek jelenleg 33 országból 260 tagja van. Az Acta Museorum Agriculturae (AMA) a Szövetség tudományos folyóirata, nemzetközi szerkesztőbizottság gondozásában a Csehszlovák Mezőgazdasági Múzeum (Prága) jelenteti meg rendszerint évente két alkalommal.

Az AIMA általános közgyűlése háromévenként ülésezik. Ezt az alkalmat rendszerint egy nemzetközi tudományos kongresszussal kapcsolják össze (Congres International des Musées d'Agriculture = CIMA). A Szövetség történetének egyes állomásait is jelentik ezek a kongresszusok. A két kongresszus közötti időszakban az AIMA ügyeit az Elnökség intézi. A Magyar Mezőgazdasági Múzeum alapító tagja az AIMA-nak. A Múzeum 75 éves fennállása alkalmából és tiszteletére az AIMA harmadik kongresszusát (CIMA 3) Budapesten tartották.

Mit kell tudnunk a CIMA 8-ról?

A kialakult gyakorlat szerint az AIMA közgyűlésén a következő három-éves ciklusra megválasztott elnök vállalja ciklust lezáró AIMA kongresszus megrendezését. Így a CIMA 7 alkalmával 1984-ben Franciaországban dr. Szabó Lóránd főigazgató, amikor megköszönte az AIMA tagság bizalmát és elvállalta a Szövetség elnöki tisztét, egyben meghívta a résztvevőket az 1987-ben Budapesten rendezendő CIMA—8-ra.

A kongresszus helye és időpontja: Budapest, Magyar Mezőgazdasági Múzeum, 1987. szeptember 7.—12.

A kongresszus fő témája: A nők tevékenysége, szerepe a mezőgazdaságban és ennek múzeumi bemutatása.

A szekcióülések témái:

- I. A nők szerepe a mezőgazdaságban a történelem folyamán
- II. A nők szerepe a mezőgazdaságban 1850—1950 között
- III. A nők szerepe a mezőgazdaságban kb. 1950-től napjainkig
- IV. A nők szerepe a háztartásban, gazdaságban nevelésben: szerepek, szimbólumok
- V. *Kerekasztal megbeszélés*

A nők mezőgazdasági tevékenységének és szerepének múzeumi bemutatása

A CIMA 8 programja:

Szeptember 6. (vasárnap): A résztvevők érkezése.

Szállásuk? Hungaria Szálló (Budapest, VII., Rákóczi u. 90.)

Szeptember 7. (hétfő)

- 10.00 Ünnepestélyes megnyitó-ülés, a tudományos tanácskozás fő referátumai (szinkron-tolmácsokkal)
- 13.00 Ebéd (a múzeumban)
- 15.00 Szekcióülések (I—IV. szekciók)
- 20.00 A mezőgazdasági miniszter fogadást ad a résztvevők tiszteletére

Szeptember 8. (kedd)

- 9.00 Szekcióülések (I—IV. szekciók)
- 12.00 Ebéd (a Múzeumban)
- 14.00 Kerekasztal megbeszélés (szinkron-tolmácsokkal)
- 20.00 Közös vacsora (folklór programmal)

Külön az IBUSZ által szervezett program a résztvevők kísérői számára: városnézés, ebéd, Nemzeti Galéria

Szeptember 9. (szerda)

- 8.00 Fakultatív program (az IBUSZ szervezésében)
Kirándulás Bács-Kiskun megyébe

Szeptember 10. (csütörtök)

- 9.00 Szekcióülések, illetve a Múzeum gyűjteményeinek megtekintése
12.00 Ebéd (a Hungária Szállóban)
14.00 Fakultatív program (az IBUSZ szervezésében)
Kirándulás a Dunakanyarba

Szeptember 11. (péntek)

- 9.00 Záró plenáris ülés (szinkron-tolmácsokkal)
10.30 Az AIMA közgyűlése
13.00 Ebéd (a Hungária Szállóban)
15.00 Fakultatív program (az IBUSZ szervezésében): városnézés
20.00 Zárófogadás a kongresszus résztvevői tiszteletére
A fogadás kezdetén rövid hangverseny

A Múzeum valamennyi munkatársa kivette részét a CIMA-8 rendezvényeivel kapcsolatos feladatokból, közös ügyüknek tekintve a kongresszus sikeres lebonyolítását.

Szabó Anna
az AIMA titkára

* * *

Az AIMA elnöksége dr. Arnold Lühning, a Schleswig-Holstein tartományi múzeum (NSZK) igazgatójának meghívására 1987. évi ülését Schleswigben tartotta március 16. és 19. között. Az ülés tárgya a Budapesten, 1987. szeptember 7. és 11. között a Magyar Mezőgazdasági Múzeum szervezésében megrendezendő AIMA 8. kongresszus előkészítése volt. Az ülésen részt vett dr. Szabó Lóránd főigazgató, az AIMA elnöke és Szabó Anna, az AIMA titkára. Az ülést követően dr. Szabó Lóránd Hohenheimbe látogatott, ahol az egyetem Gazdaság-, Társadalom- és Agrártörténeti Tanszékén tartott előadást.

* * *

Vendégünk volt

Fritz Albert professzor, az Egyesült Államokbeli Wisconsin Egyetem agrárújságírást oktató és művelő tanára több hónapon át konzultált az Agrártörténeti Főosztály — különösen az Adattár és a Könyvtár — munkatársaival, végzett kutatásokat gyűjteményeinkben. Az amerikai professzor — az AGRO-INFORM vendégeként — filmet készít, amely bemutatja a magyar mezőgazdaság történetét, érzékelteti azt a fejlődést, amelyet az utóbbi évtizedekben befutott. *Dr. Pálmány Béla* egynapos autós kirándulás keretében megismertette a vendéget Pásztó és Hollókő műemléki és néprajzi nevezetességeivel.

Külföldön jártak

A CSEMADOK meghívására *dr. Pálmány Béla* három ízben tartott helytörténeti előadást az észak-nógrádi vidék magyar művelődési klubjaiban. 1987. február 27-én az 590 lakosú Ipolyvarbón mintegy 70 főnyi hallgatóság előtt beszélt „Ipolyvarbó a régmúlt időkben (14–19. sz.)” témáról. Április 15-én Losoncon 80 érdeklődő hallgatta végig „Losonc története a reformációtól a vasút kiépüléséig (1590–1870)” című előadását, másnap 16-án pedig a közeli Fülek városának mintegy 50 polgára jött el a „Fülek, a Felvidék kulcsa (1593–1870)” című beszélgetésre.

Dr. Für Lajos részt vett az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem ez évi konferenciáján, amelyet a svájci Lugano városa mellett, Magliaso-ban rendeztek 1987. április közepén. A szabadegyetem fő témája a nyugati diaszpóra magyarság helyzetének sokoldalú elemzése képezte. *Dr. Für Lajos* „Hogyan látják Magyarországon a nyugati magyarságot és mit várnak el tőlük?” címmel tartott előadást, amely nyomtatott formában is megjelenik.

Személyi hírek

Április 4. alkalmából több munkatársunk részesült kitüntetésben. *Bálint Józsefné* pénzügyi csoportvezetőt — több évtizedes példás munkája elismeréseként — a mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter „Kiváló Dolgozó” kitüntetéssel, *Bodnár Miklósné* fotólaboratóriumi vezetőt a művelődési miniszter „Szocialista Kultúráért” kitüntetéssel méltatta. *Balázs György* osztályvezető „Kiváló Dolgozó” múzeumi kitüntetésben, *Kiss Istvánné* telefonközpontos és *Sipos Eszter* (Erika) takarítónő „Főigazgatói Dicséretben” részesült.

Gratulálunk és további eredményes munkát kívánunk!

* * *

1987. január 1. és április 30. között négy munkatársunk távozott a múzeumból:

Szőnyi Sándorné csupán néhány hónapot dolgozott ehelyütt. *Udvary Ágnes* könyvtáros február 15-től a Károlyi Mihály Országos Mezőgazdasági Könyvtár (AGROINFORM) dolgozója lett. Ágnes közel másfél évtizeden át látta el színvonalasan feladatait, jelentős részt vállalva a Múzeum könyvtára megújításának nehéz munkájából. Ezen túlmenően a Szakszervezeti Bizottság gazdasági felelőse is ő volt és alapításától kezdve társadalmi munkában szerkesztette a „Hírek a Mezőgazdasági Múzeumból” tájékoztató füzetet is. Sok sikert kívánunk *Udvary Ágnesnek* új munkakörében!

* * *

Bármily hihetetlen, de elérték a nyugdíjkorhatárt *Bálint Józsefné*, *Erzsike* és *dr. Bolyki Jánosné, Gabi*, így április 1-vel mindketten saját kérésükre nyugállományba kerültek. *Erzsike* több mint 25 éven át végezte, mindig mosolyogva, pénzügyi munkáját. Gabi pedig az elmúlt 4 évben dolgozott a Múzeum szaknyilvántartásában. *Erzsike* a jövőben elsősorban családjának, cseperedő unokáinak szeretne élni, *Gabi* viszont szerződéses nyugdíjas részfoglalkozású munkatársként továbbra is dolgozik a Múzeumban. Mindkét kedves kolleganőnknek gondtalan életet kívánunk!

* * *

Dr. Pintér János főigazgató-helyettest a Magyar Agrártudományi Egyesület Elnöksége — az agrártörténet népszerűsítése érdekében végzett munkásságáért — „A Szocialista Faluért” kitüntetésben részesítette.

Filmvetítés és szakvezetés kérhető a nyitvatartás ideje alatt. A jelentkezéseket lehetőleg 3 nappal előbb kérjük a 412-011 vagy 420-573 telefonszámon bejelenteni.

A címlapon a Vajdahunyadvár „Kinzó-tornya” és az oroszlános kőhíd látható. A hátsó borítón „A gabonatermesztés története az őskortól a XIX. század közepéig” c. állandó kiállítás egy részletét mutatja be.

Szemle

Megjelenik negyedévenként. Felelős kiadó: Dr. Szabó Lóránd
Szerkesztő: Dr. Pálmány Béla
Formátum: A/5. Lapengedély száma: III/Kul/126/1987.
Megjelent 700 példányban, ISSN 0230-1075.
Készült a Magyar Színházi Intézet sokszorosító üzemében.
Felelős kiadó: Kardos Gyula

